

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΣ.

Μεταξύ τῆς προόδου καὶ τῆς παρακμῆς ἴσταται ἡ στασιμότης. Δύναται αὕτη νὰ εἶναι πολυχρονιωτέρα ἢ ὀλιγοχρονιωτέρα, οὐδέποτε ὅμως διαρκῆς. Ἡ τὸ ἔθνος θὰ ἀντλήσῃ νέας δυνάμεις ἐκ τῆς μετὰ τὴν καταπόνησίν του ἐπελθούσης ἡρεμίας ἢ θὰ καταφάγῃ ἀκάρπως τὰς ἤδη ὑπαρχούσας. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ἐπέρχεται ἡ μεταβολή, εἴτε πρὸς τὴν περαιτέρω πρόοδον εἴτε πρὸς τὴν περαιτέρω καταστροφὴν.

Οἱ φυσικοὶ οὗτοι νόμοι εἶναι γενικοί. Ἐφαρμόζονται εἰς ὅλας τὰς ἐπόψεις τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ἐπομένως καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν. Ἄς ἐρευνήσωμεν οὕτω ποῖα εἶναι τὰ αἷτια τῆς οἰκονομικῆς στασιμότητος, παρατηροῦντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐρευνα περιορίζεται οὐχὶ εἰς τὰς μακροτέρας χρονικὰς περιόδους, τὰς ἐχούσας πλείονα δόσιν ἐθνολογικοῦ χαρακτήρος, ἀλλ' εἰς τὰς συντομωτέρας, τὰς ὑπὸ προσκαίρων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐλατηρίων κινουμένας.

Ἐνῶ προχωρεῖ ἡ οἰκονομικὴ παραγωγὴ, ἐξαίφνης ἀπὸ ἐπιδημίας, ἢ πολέμου ἐλαττοῦται ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας. Πλήθος λοιπὸν βιομηχανικῶν προϊόντων μένουσιν ἀκαταζήτητα δι' ἔλλειψιν καταναλωτῶν, καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐνέργεια ἀναγκάζεται νὰ σταματήσῃ εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον σταθμὸν ἀναλόγως τῶν εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας ἔχει εἰς μεταγωγὴν τῶν προϊόντων αὐτῆς εἰς ἐξωτερικὰς ἀγοράς. Βαθμηδὸν ὅμως ἡ γονιμότης τοῦ ἀπὸ εὐρωστοτέρων μέσων

ἀναχωροῦντος πληθυσμοῦ ἀναπτύσσεται, αὐξάνουσιν οὕτω καὶ οἱ καταναλωταὶ καὶ οἱ παραγωγοί, ἐπερχομένης δὲ ἰσορροπίας, ἐν νέᾳ ἐπιτάσει, μεταξὺ ζήτησεως καὶ προσφορᾶς, μεταβαίνει ἡ κοινωνία ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς στασιμότητος εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον. Ἐννοεῖται ὅτι καθ' ὅσον αἱ προμνηθεῖσαι κοινωνικαὶ μάστιγες (ἐπιδημία, πόλεμος κλπ.) ἐθέρισαν τὸ ἰσχυρότερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ τοσοῦτον βραδύτερα ἢ ἀνόρθωσις αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις δυσκολωτέρα. Πόσαι φυλαὶ εὖρον τὸν αἰώνιον τάφον αὐτῶν ἀπὸ τοιούτων συμφορῶν!

Καὶ ἡ ὑπέρμετρος δὲ ἀνάπτυξις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ συνέπειαν ἀπροσέκτων γάμων καὶ ἀλογίστου πρὸς παιδοποιίαν ὀρμῆς ὀδηγεῖ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἀσφαλῶς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν στασιμότητα. Παρατηρήθη γενικῶς ὅτι εἰς τὰς παραμονὰς τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐθνῶν πτώσεως ἀναπτύσσονται τὰ μέλη τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν μετὰ πυρεττώδους τρόπον τινα ταχύτητος. Οἱ ἡμερόδουλοι καὶ ἡμεροφάγοι τῶν ἐκλελυμένων ἐποχῶν διαδέχονται τοὺς οἰκογενειάρχας τῶν πρώτων τῆς σώφρονος ἐλευθερίας χρόνων. Παράδοξον! Πρέπει μοιραίως νὰ δημιουργηθῶσιν οἱ ἀνέστιοι ὄχλοι, ἵνα ἀναφανῆ κατόπιν αὐτῶν τὸ βδέλυγμα τοῦ δεσποτισμοῦ.

Ἐν γένει αἱ αἰφνίδιαι τῶν πολιτικῶν καταστάσεων διαδοχαὶ ἐξασκοῦσι σπουδαιοτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως. Ἐνῶ διαρκούσης δεδομένης τάξεως αἱ βιομηχανικαὶ προσπάθειαι χαράττουσι τὸν δρόμον αὐτῶν, ἐξαίφνης αἱ ἀδιαλείπτως ἐν τῷ ἐθνικῷ βίῳ κινούμεναι πολιτικαὶ ιδέαι μεταβάλλουσι διεύθυνσιν καὶ ἐξαναγκάζουσιν ἐμμέσως τὴν κοινὴν πρακτικὴν νὰ ἀνοίξῃ νέας ὁδοὺς. Ἡ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν π. χ. οἰκονομία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων μετέβαλε τρεῖς σπουδαιοτάτους κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα σταθμοὺς, κατὰ συνέπειαν τριῶν μεγάλων πολιτικῶν τοῦ ἔθνους μεταβολῶν. Κατὰ τὸ 1821 ἀπεθανάτισθη ἡ φουστανέλα, διώξασα δὲ τὸ ἀρχαῖκόν τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ ὑποκάμισον, ὡς καὶ τὸ Τουρκικὸν τοῦ προκρί-

του ἐνδύμα, κατέκτησε τὸν πρῶτον τῆς Ἑλλάδος βασιλέα, μέχρις οὔ, ἐπελθούσης τῆς συνταγματικῆς μεταβολῆς τοῦ 1843, εἶδε κλονιζομένους τοὺς τίτλους αὐτῆς εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε μετὰ τὰς τελευταίας τοῦ 1862 περιπετείας ἀπέβη πλέον ἀπλή περιέργεια ἐν μέσῳ τῶν προοδευτικῶν τῆς Ἑλλάδος πληθυσμῶν.

Ἐν ὅλῃ τῇ σμικρότητι αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶναι λίαν ἐνδεικτικόν. Αἱ κινήσεις τῶν καθολικῶν τῆς ἀνθρωπότητος ιδεῶν παρίστανται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς θεωρητικά. Ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ εἶναι τις τυφλὸς, ἵνα μὴ ἴδῃ τὰς ὁποίας ἐνεργοῦσιν αὐταὶ βαθείας ἐν τῇ κοινωνικῇ οὐσίᾳ μεταβολάς. Οὕτως αἱ ἀναρχικαὶ περίοδοι τῆς ἱστορικῆς τῶν ἐθνῶν διαπλάσεως διακόπτουσιν εἰς τοιοῦτον τρόπον τὸ οἰκονομικὸν νῆμα τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὥστε ἀπαιτοῦνται κατόπιν πολλοὶ αἰῶνες πολιτικο-εργατικῆς ἡρεμίας, ἵνα ἐκ νέου τὸ συνδέσωσι.

Μεταξὺ διαφόρων σχετικῶν φαινομένων ὁ Rossi ἐρευνᾷ ἰδιαιτέρως τὸ τῆς αἰφνιδίας μεταβάσεως ἀπὸ τῆς καταστάσεως τοῦ πολέμου εἰς τὴν τῆς εἰρήνης. Ἡ κατάστασις, λέγει (Μάθ. 11^{ον}), τοῦ πολέμου μεταβάλλει ἀναγκαίως τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν· ἡ ὑπεράσπισις τῆς χώρας ἐπιβάλλει ἡμῖν θυσίας νομίμους· πρόκειται περὶ ἱεροῦ συμφέροντος, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ ὅλων τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ὁ πόλεμος ἐπιφέρει ἀπότομον καὶ ἐνίοτε μακρὰν διακοπὴν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ἐμπορικῶν λαῶν· αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ ἐξαγωγαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διακωλύονται· αἱ τιμαὶ τῶν μεταφορῶν καὶ τῶν ἀσφαλειῶν ὑψοῦνται· ἐπίσης παραλύουσι κλάδοί τινες τῆς βιομηχανίας, ἐν ᾧ ἢ παραγωγὴ τῶν πρὸς πόλεμον χρησίμων ἐμψυχοῦται ὑπὸ κολοσαίων κεφαλαίων. Οἱ κεφαλαιοῦχοι καὶ οἱ ἐργάται, οἱ βιομήχανοι καὶ οἱ γεωργοὶ ρίπτονται ὀρμητικῶς ἐκτὸς τῶν συνήθων ὁδῶν, πρὸς ὄφελος τῶν μὲν καὶ ζημίαν τῶν δὲ, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῶσιν ἐν τῷ μεταξὺ οἱ φόροι, τοὺς ὁποίους καταγαλίσκει ὁ πόλεμος.

Τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἐπιτείνονται ἐνίοτε ἐκ τῆς αἰφνι-

δίας αποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης. Εἰσερχόμενος ἀποτόμως ἐν τῇ κοίτῃ αὐτοῦ ὁ χεῖμαρρος, προξενεῖ νέας ζημίας καὶ νέας συμφοράς. Ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπάνοδος τῆς γενικῆς εἰρήνης ὑπῆρξε τὸ σημεῖον μεγάλης κρίσεως. Ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν κατὰ ταύτην αἰτιῶν, ἐπειδὴ αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν σιτηρῶν ἠλαττώθησαν διαρκούντος τοῦ πολέμου, ὑψώθη κατὰ πολὺ ἐν τῇ Ἀγγλικῇ ἀγορᾷ ἡ τιμὴ τοῦ σίτου. Ἐπομένως τὰ κεφάλαια ὤρμησαν πρὸς τὴν γεωργίαν, καλλιεργήθησαν δὲ οὐ μόνον αἱ δευτέρας ποιότητος γαῖαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τρίτης καὶ αἱ τετάρτης. Κατελήφθη ὅθεν ἡ ἀγορὰ ὑπὸ σίτων Ἀγγλικῶν διὰ μεγάλης δαπάνης παραχθέντων, ἀνεβιβάσθη δὲ ἡ πρόσοδος τῶν καλῶν γαιῶν μέχρις ὀρίων πρότερον ἀγνώστων. Καίτοι δὲ βαρύτατοι ἦσαν οἱ φόροι, οἱ γεωκτῆται ἐπορίζοντο καταπληκτικὰ εἰσοδήματα, ὀφειλόμενα μοναδικῶς εἰς τὰς ἐκτάκτους περιστάσεις, εἰς κατάστασιν δηλ. πραγμάτων, ἥτις ἐκ τῆς φύσεώς της ἦτο μεταβατικὴ ὅσον καὶ ὀρμητικὴ.

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη διεδέχθη αἰφνιδίως πόλεμον ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγρίων. Παρευθὺς ἐπῆλθε πτώσις εἰς τὰς τιμὰς τῶν σιτηρῶν. Δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ πληρωθῶσιν τὰ μισθώματα τῶν γαιῶν. Οἱ ἰδιοκτῆται ἠναγκάσθησαν νὰ τροποποιήσωσι τὰς συμφωνίας καὶ νὰ ποιήσωσιν ἀφέσεις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὀλοσχεροῦς τῶν γαιῶν τῶν ἐγκαταλείψεως. Τὰ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν τετάρτης ποιότητος γαιῶν ἐνησχολημένα κεφάλαια δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ παραγάγωσιν ἐπαρκῆ εἰσοδήματα καὶ κατὰ μέγα μέρος ἀπωλέσθησαν. Ἐχρειάσθη δὲ, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τιμῶν τῶν σιτηρῶν, νὰ ἐπιβληθῶσι διάφοροι περιορισμοὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν, τοῦτέστι φόρος ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν τῶν σίτων πρὸς ὄφελος τῶν γαιωκτητῶν.

Ἐκτὸς τῶν μεταβολῶν τὰς ὁποίας αἱ γενικαὶ τῶν ἐθνῶν περιστάσεις προκαλοῦσιν, ἀνάλογον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς στασιμότητος ἐξασκοῦσι καὶ αἱ αἰφνίδιαι μεταβολαὶ τῆς ἐσωτερικῆς περὶ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν

νομοθεσίας. Ἐὰν ὑπετίθετο ὅτι ἐν τινι χώρᾳ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπεκράτει τὸ σύστημα τῆς δουλικῆς ἐργασίας, ἡ ἄμεσος διὰ τῆς νομοθεσίας μετάβασις εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐργασίαν θὰ ἐπέφερε διατάραξιν εἰς τὴν ὑφ' ἑστῶσαν ἀρμονίαν, ἐκ τῆς ὁποίας σταθμὸς τις οἰκονομικῶν ἐνδυνασμῶν ἀφεύκτως θὰ ἐπῆρχετο. Ἀντιστρόφως ἢ μετὰ τὸ σύστημα τῆς ἐλευθέρου ἐργασίας διαδοχῆ τῆς δουλικῆς θὰ διαιώνιζε τὴν στασιμότητα καὶ θὰ ἐξήντλει ἐπὶ τέλους τὸ ἔθνος.

Ἐν γένει ἡ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν πραγματειῶν νομοθεσία τῆς ἐπικρατείας ἀποτελεῖ θέμα μεγάλης ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημασίας. Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τὸν νομοθέτην, ἵνα μετ' ἐλαφρότητος παλινωδῆ ἀπὸ συστήματος εἰς σύστημα, ἀπὸ τῆς προστασίας π. χ. εἰς τὴν ἐλευθέρου συναλλαγῆς καὶ τὰνάπλιν. Τοιαῦται δοκιμαί, ὅταν ταχέως διαδέχωνται ἀλλήλας, ἀνοίγουσι τὴν ὁδὸν τῆς βιομηχανικῆς στασιμότητος διὰ τῶν αὐτῶν ἐκείνων δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἐπεννόησεν ἡ πολιτεία εἰς σωτηρίαν καὶ πρόοδον αὐτῆς. Ἐνῶ ὑπὸ τὸ κράτος δεδομένης νομοθεσίας λαμβάνουσι τὴν δεῖνα διεύθυνσιν αἱ συναλλαγαὶ τῆς καθολικῆς τοῦ ἔθνους ἐργασίας, ἐξαίφνης τὸ αὐθαίρετον τοῦ νομοθέτου δοκοῦν ἀλλάσσει τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων καὶ εἰσάγει τὸν τόπον εἰς τὸ στάδιον τῶν δοκιμασιῶν, αἵτινες ἀναλύονται εἰς καταστροφὰς ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ ἀποτυχίας ἐκ τοῦ μέλλοντος, μέχρις ἀποκαταστάσεως τῆς δυνατῆς ἀπὸ τῶν παθημάτων ἀρμονίας. Τόσον ἀληθεύει ὅτι ἐπὶ τῆς νομοθεσίας τῶν ἐθνῶν μετὰ τῆς μεγαλειτέρας προσοχῆς πρέπει νὰ τίθεται ἡ χεὶρ, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ κακοὶ νόμοι εἰσὶ προτιμώτεροι τῆς νομοθετικῆς ἀσταθείας. Ἰδέα ἥτις, ἀναλυομένη ἐν τῷ πρακτικῷ χωνευτηρίῳ τῆς Ἀγγλίας, ὡς καὶ ἐν τῷ θεωρητικῷ τοῦ Πλάτωνος, ὀδηγεῖ σταθερῶς εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐννοίαν τοῦ πρὸς τὸν νόμον (οἷοςδήποτε καὶ ἂν εἶναι οὗτος) ὀρησκευτικοῦ σεβασμοῦ, ἐπιφυλαττομένων εἰς τὴν βαθμιαίαν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος τῶν διὰ πάσης ὑπομονῆς καὶ ἀγαθῆς

έρμηνείας δυνατῶν ἐν τῷ μέλλοντι μεταρρυθμίσεων.

Ὅπως αἱ νομοθετικαί, οὕτω καὶ αἱ οικονομικαὶ μεταβολαὶ κέκτηνται ἰδιαιτέραν σημασίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος τῆς χαλαρώσεως τῶν ἐλατηρίων τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου. Πάλιν τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ μεθόδου εἰς μέθοδον ἀρχίζει τὴν περίοδον τῆς στασιμότητος. Κατὰ τοῦτο δὲ καὶ αὐταὶ αἱ προοδευτικώτεραι τάσεις, ὅταν εἰσάγονται ὀρμητικῶς, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι τῆς ἐν λόγῳ μομφῆς. Ἡ εἰσαγωγή π. χ. τῶν μηχανῶν ἀποτελεῖ ἀληθῆ πρόοδον. Ἐν τούτοις μεταφυτεύσατε αἰφνιδίως 10 000 βραχιόνων ἀντίστοιχον μηχανικὴν δύναμιν ἐν πόλει συντηρούση 5 000 ἐργάτας καὶ ἔπειτα ἀθροίσατε τὰ πορίσματα. Βεβαίως θὰ ἀνοιχθῶσι νέαι ὁδοί. Πόσοι ὁμῶς μέχρις αὐτῶν ἰδρῶτες καὶ πόσα παθήματα διὰ τὴν ἐργατικὴν τάξιν!

Ἡ ἐποψὶς τῶν κεφαλαίων δεῖται ἰδιαιτέρας ἐξετάσεως. Τὸ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀρχαίων ἐργοστασίων (λέγει ὁ Rossi, αὐτ.) προσδιωρισμένον κεφάλαιον, εἰς ἐργαλεῖα, κτίρια, ἐπιπλα, κλπ. ἀπόλλυσιν ἐκ τῆς αἰφνιδίας εἰσαγωγῆς τῶν νέων μηχανῶν μέγα μέρος τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων ὑλῶν, ὅταν δὲν ἀλλάσσῃται μόνον ἡ μορφή τῆς παραγωγῆς ἀλλὰ καὶ ἡ οὐσία τοῦ προϊόντος, ὡς π. χ. ἐπὶ τῆς ἀναφλέξεως τῶν πυροβόλων οὐχὶ διὰ τοῦ λίθου ἀλλὰ διὰ τοῦ καψιλίου. Ἐν τούτοις παρατηρητέα ἡ μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ κυκλοφοροῦντος καὶ παγίου κεφαλαίου, ἐφ' ὅσον τὸ μὲν δύναται νὰ μεταβιβάσῃ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀπὸ βιομηχανίας εἰς βιομηχανίαν, τὸ δὲ ἀνθίσταται εἰς τοιαύτας μεταφορὰς καὶ συνήθως ἐν μέρει ἀπόλλυται ἐντελῶς εἰς ἐποχὰς κρίσεων.

Τὸ πάγιον κεφάλαιον, ἐκτὸς τῶν κτιρίων, ἐργαλείων καὶ μηχανῶν, περιλαμβάνει ἐπίσης τὰς χάριν δεδομένων προϊόντων μετὰ τοῦ ἐδάφους συσσωματωμένας δαπάνας, τὰς ὁποίας ἀνακάλυψις τις δύναται νὰ καταστήσῃ ἀνωφελεῖς. Τίς θὰ ἀπεζημίῳ ἐν τοῖς ριζοφόροις τόποις τοὺς ἰδιοκτῆτας, ὅσοι διὰ μεγάλων δαπανῶν κατεσκεύασαν εὐρείας διοχετευτικὰς διώρυγας, ἐὰν ἀνεκαλύπτετο ἡ μέθοδος τῆς

ἀποκτήσεως τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ ὄρυζιου ἄνευ ἀγορᾶς τοῦ νῦν ἀναγκαίου διὰ τὴν καλλιέργειαν ταύτην ὕδατος;

Πλούσιον καὶ ἀρχαῖον ἔθνος δύναται (θὰ φανῆ τοῦτο παράδοξον) νὰ εὐρεθῇ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν ταύτην ὑπὸ ὄρους δυσκολωτέρους ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἐπηρρέαζον ἔθνος πτωχὸν καὶ νέον. Διότι ἐν τοῖς προηγουμένοις κατὰ τὸν πολιτισμὸν λαοῖς τὸ πάγιον κεφάλαιον εἶναι σημαντικώτερον. Πάντοτε ἀρέσκει αὐτοῖς εἶδος τι πολυτελείας ἐπὶ παντὸς πράγματος. Συνειθισμένοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν παραδόσεων, εἰς τὴν διάρκειαν τῶν παλαιῶν μεθόδων, δυσκολεύονται νὰ ἐννοήσωσι τὴν τόσον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν θαυμασίαν δύναμιν τοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος καὶ τὰς ἀκαταπαύστους καὶ ταχείας ἐπαναστάσεις, αἱ ὁποῖαι συγκινοῦσι τὰ ἐργοστάσια τῆς βιομηχανίας. Θὰ ἦτο μεγάλη σήμερον ἀφροσύνη ἢ ἰδρυσις βιομηχανικοῦ ἐργοστασίου, προωρισμένου νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν πανδαμάτορον χρόνον. Τοιαῦται φιλόδοξοι προβλέψεις προετοιμάζουσι βαρῆα παραπτώματα καὶ ἐξουδετεροῦσι κεφάλαια, τῶν ὁποίων ὁ προορισμὸς δύναται νὰ καταστῇ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀνωφελῆς.

Ἡ γνῶσις λοιπὸν τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἰδέα γενικὴ, ἣτις περιλαμβάνει καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Καθ' ὅσον αὕτη ἐγγίζει πλειότερον εἰς τὴν πραγματικότητα, κατὰ τοσοῦτον ἀπομακρύνονται αἱ περίοδοι τῆς βιομηχανικῆς στασιμότητος τῶν ἐθνῶν. Συγκρίνατε δύο ἐμπορικοὺς λαοὺς, ἐξ ὧν ὁ μὲν γινώσκει τὴν δύναμιν τῶν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων ἀγρῶν, ὁ δὲ πορεύεται κατόπιν τυχούσης τινος καὶ ἀλογίστου ἐμπειρικῆς. Ὅταν ἡ συντριβὴ ὁ τελευταῖος ἐκ τῆς ἐπελευσομένης σειρᾶς τῶν ἀποτυχιῶν ἢ περιέλθῃ εἰς τὰς σιδηρὰς ἀγκάλας τῆς βιομηχανικῆς στασιμότητος, μὴ ἀπορήσητε διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ πρώτου εἰς τὴν ἀσφαλῆ τοῦ πεφωτισμένου συμφέροντος ὁδόν. Ἐγένετο ἰδιοκτησία τοῦ ἀπὸ μακρῶν μελετῶν, αἵτινες τῷ κατέστησαν γνωστὰς ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ ποικίλου τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας κόσμου. Δὲν ἀρκεῖ, λέγει ὁ Rossi, πρὸς διεύθυνσιν τῆς πα-

ραγωγῆς ἐντὸς τῶν ὠφελίμων ὁδῶν, τὸ γινώσκειν γενικῶς, ὅτι δεδομένον προϊόν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀνάγκας δεδομένου πληθυσμοῦ, ἀπαιτεῖται ἐπίσης καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἐκτάσεως, τῆς ἐνεργείας, τῆς διαρκείας τῶν ἀναγκῶν τούτων καὶ τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν μέσων.

Θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ ἀριθμῆσῃ τις πρόσφατα παραδείγματα τῶν παρακεκινδυνευμένων ἐκείνων καὶ ἀλογίστων ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ὑπῆρξαν τόσον ὀλέθριοι εἰς τοὺς παραγωγούς. Μόνον ἐν μέσον ὑπάρχει πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων λαθῶν. Ἀπαιτεῖται ἐκπαίδευσις σπουδαία, περιλαμβάνουσα ὅλας ἐκεῖνας τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς γνῶσεις, τὰς ὁποίας οἱ παραγωγοὶ τῆς σήμερον πρέπει νὰ κατέχωσιν ἐπὶ ποινῇ καταστροφῆς καὶ ἑαυτῶν καὶ τοῦ εἰς χεῖράς των ἐμπειπιστευμένου ἐθνικοῦ κεφαλαίου.

Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία κατέστησαν θέματα τῆς βιωτικῆς ἰδιαιτέρως νῦν περιπεπλεγμένα. Τὰ πλέον μεμακρυσμένα μέρη τοῦ κόσμου συνῆψαν σχέσεις πρὸς ἀλλήλα. Ἐκάστη χώρα, διὰ τοῦ κλίματος, τῶν συνηθειῶν, τῶν προϊόντων αὐτῆς προσθέτει εἰς τὰς δυσκολίας τοῦ βιομηχανικοῦ προβλήματος. Ποῖος εἶναι ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος καὶ προνοητικὸς ἄνθρωπος, ὅστις θὰ εἰσῆρχετο σήμερον εἰς εὐρείας ἐπιχειρήσεις, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ προηγουμένως, οὐχὶ ὡς σοφὸς ἢ λογιώτατος, ἀλλ' ὡς πεπαιδευμένος καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένος, τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν, τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν ἐθνῶν, τὴν φύσιν τῶν ὑπαρχουσῶν μεταξὺ αὐτῶν σχέσεων, τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τὰς ἀνάγκας τῶν διαφόρων λαῶν καὶ τὰ παρ' ἑκάστῳ μέσα πρὸς θεραπείαν αὐτῶν;

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπολογίζεται εἰς 52 ὡς ἔγγιστα χιλιάδας κατοίκων, ἐξ ὧν 21 805 Ἕλληνες

καὶ 30 000 Ὄθωμανοὶ, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Καθολικοὶ, Οὐνῖται καὶ Βούλγαροι· ὑπὸ τὴν ἐποψίν λοιπὸν τῆς ἀριθμητικῆς καὶ φυλετικῆς συγκεντρώσεως, ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον τοῦ τόπου στοιχεῖον. Ἄς ἴδωμεν καὶ τὰς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς πρακτικῆς ἰσχύος ἐκπαιδευτικὰς τάσεις αὐτοῦ.

Ἡ ὄλη κατ' αὐτὰς ἐνέργεια περιλαμβάνει ἐν τε τῷ ἄστει καὶ τοῖς προαστείοις ἐννέα σχολεῖα, ἐν οἷς φοιτῶσι 1 200 περίπου Ἑλληνόπαιδες, δηλαδή τὸ $\frac{1}{11}$ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἀναλογία αὕτη ἀφίνει ἐπὶ τοσοῦτον ὀπισθεν ἑαυτῆς τὰς μεταξὺ τῶν ἄλλων φυλῶν ἐκπαιδευτικὰς σχέσεις, ὥστε πᾶσα σύγκρισις θὰ ἦτο ματαία, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησμονηθῶσιν ἐκ τοῦ μέρους τούτου αἱ μέχρι τοῦδε ἄκαρποι προσπάθειαι τοῦ Πανσλαβισμοῦ, ἵνα διὰ τῶν δωρεῶν πρὸς τοὺς Βουλγάρους χορηγουμένων σχολείων τοῦ προσελκύσῃ φυλὴν, ἣτις, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, δὲν εἶναι εἰσέτι ὠριμος ὅπως φιλοξενήσῃ τὸ θεῖον τῆς παιδείας φῶς. Παραλείπω ὅτι τὸ χορηγούμενον φῶς προσεγγίζει κατὰ σκοπὸν τὸ κοινῶς γνωστὸν μεταξὺ λύκου καὶ σκύλου· εἶναι δηλαδή ὑπὸ ἀμφίβολον καὶ παχείαν κατὰ τὸν μᾶλλον ἢ ἦττον σκιάν.

Τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπάρχοντα Ἑλληνικὰ σχολεῖα διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας. Τὰ μὲν ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπίβλεψιν Κεντρικῆς Ἐφορίας, ἐκλεγομένης κατὰ τριετίαν ἐν Γενικῇ Συνελεύσει, συνεργομένη ἐν τῇ Μητροπόλει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν δημογερόντων, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων συντεχνιῶν, καὶ ἐν γένει τῶν ἐγκρίτων πολιτῶν. Τὰ δὲ διατηροῦνται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν προαστείων, εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐφορίας, ἐπιβλέπονται δὲ ὑπὸ ἰδιαιτέρων ἐπιτροπῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἰδίων προαστείων.

Τῆς πρώτης κατηγορίας σχολεῖα ἀριθμοῦνται πέντε. Μία ἀνωτέρα Ἑλληνικὴ Σχολή, ἀρχαιόθεν ἐν τῷ τόπῳ

ύφισταμένη, δύο Ἀλληλοδιδασκτικὰ Σχολεῖα καὶ δύο Παρθεναγωγεῖα.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ φοιτῶσι περὶ τοὺς 140 μαθητὰς, ἀποτελοῦντες πέντε τάξεις, ἥτοι μίαν προκαταρκτικὴν λεγομένην, ἐν ἣ κατατάσσονται τὸ πρῶτον ἔτος οἱ ἐκ τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων ἀποφοιτῶντες, τρεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ μίαν Γυμνασιακὴν. Τὸ διδάσκον ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ προσωπικὸν συνίσταται ἐκ πέντε διδασκάλων, ὧν εἷς διὰ τὴν Ὀθωμανικὴν γλῶσσαν καὶ εἷς διὰ τὴν Γαλλικὴν. Ἐν γένει ἡ περίοδος τῆς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλίας περιλαμβάνει πέντε ὁλόκληρα ἔτη.

Ἐν τῷ Α΄ Δημοτικῷ σχολείῳ, κειμένῳ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, φοιτῶσιν 170 περίπου μαθηταί, διηρημένοι εἰς τρία τμήματα καὶ ὀκτὼ κλάσεις· ἥτοι τὸ νηπιακόν, περιλαμβάνον 50 μαθητὰς καὶ τὰς πρώτας τέσσαρας (α—δ΄) κλάσεις, τὸ ἀλληλοδιδασκτικόν, περιλαμβάνον 70 μαθητὰς καὶ τὰς ἐπομένας τρεῖς (ε—ζ΄) κλάσεις, καὶ τὸ συνδιδασκτικόν, περιλαμβάνον 50 μαθητὰς, ἀπαρτίζοντας τὴν η΄ καὶ τελευταίαν κλάσιν. Τὸ διδάσκον προσωπικὸν ἀποτελεῖται ὑπὸ ἑνὸς διδασκάλου α. τάξεως καὶ ἑνὸς ὑποδιδασκάλου. Ἐν δὲ τῷ Β΄ Δημοτικῷ σχολείῳ, κειμένῳ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, φοιτῶσιν 80 περίπου μαθηταί, διδασκόμενοι ὑπὸ ἑνὸς διδασκάλου, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ δημοτικῷ σχολείῳ.

Τὸ Α΄ Παρθεναγωγεῖον διαιρεῖται εἰς Ἑλληνικὸν τμήμα καὶ εἰς συνδιδασκτικόν. Καὶ ἐν μὲν τῷ Ἑλληνικῷ φοιτῶσι 33 μαθήτριά, ἀπαρτίζουσαι τρεῖς τάξεις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν μιᾶς διδασκαλίσης, τελειοφοίτου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρσακείου. Ἐν δὲ τῷ συνδιδασκτικῷ φοιτῶσιν 133 μαθήτριά, ἀπαρτίζουσαι τέσσαρας τάξεις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν μιᾶς διδασκαλίσης, ἐχούσης καὶ μίαν βοηθόν. Τὸ Β΄ Παρθεναγωγεῖον περιλαμβάνει 86 μαθητριάς, αἵτινες ὑπὸ μίαν διατελοῦσαι διδασκάλισσαν, κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθόδον, μεταβαίνουν, καθόσον κάταρτίζονται, εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τμήμα τοῦ Α΄ Παρθεναγωγείου.

Ἐπὶ τοῦ ὅλου λοιπὸν τὸ ἄστυ τῆς Ἀδριανουπόλεως τὰς ἐξῆς ἔχει ἐκπαιδευτικὰς εἰς πρόσωπα προμηθείας. Ὑπὸ 12 διδασκάλους, 640 μαθηταί, ἐξ ὧν 388 ἄρρενες καὶ 252 θήλεις. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων ἀριθμῶν ἀναλογία μαρτυρεῖ ἀξιοσημειώτους πρὸς ἐκπαίδευσιν τάσεις τοῦ ὠραίου φύλου, ἐξ οὗ περ συνάγεται μεγάλη διὰ τὸ μέλλον ἐθνολογικὴ ἔννοια.

Τῆς δευτέρας κατηγορίας σχολεῖα ἀριθμοῦνται τέσσαρα ἀλληλοδιδασκτικὰ, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγίου Γεωργίου περιλαμβάνει 35 μαθητὰς καὶ ἕνα διδάσκαλον (δαπάνη ἐνιαύσιος 3 600 γρ.), τὸ δὲ ἐν τῷ προαστείῳ Κηριολανέ περιλαμβάνει 90 μαθητὰς καὶ δύο διδασκάλους (9 000 γρ.), τὸ δὲ ἐν τῷ προαστείῳ Κηγηκίου περιλαμβάνει 170 μαθητὰς καὶ δύο διδασκάλους (6 000 γρ.), τὸ δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Γηλδηριμίου περιλαμβάνει 250 μαθητὰς καὶ δύο διδασκάλους (10 200 γρ.).

Τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ ταῦτα σχολεῖα ἔχουσι τὸν αὐτὸν περίπου ἐσωτερικὸν διοργανισμόν. Οἱ διανύοντες τὰς σπουδὰς των ἐν αὐτοῖς προσέρχονται χάριν τελειοποιήσεως εἰς τὴν ἀνωτέραν τοῦ ἄστεος Ἑλληνικὴν Σχολὴν, ἥτις ὅμως ὑποβάλλει αὐτοὺς εἰς δοκιμαστικὰς ἐξετάσεις. Παρατηρήθη ὅτι οἱ ἐκ τῶν προαστείων προσερχόμενοι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν μόλις ἀνέρχονται κατ' ἔτος εἰς 10—15 καὶ ὅτι δὲν παραμένουσιν ἐν αὐτῇ πλέον τῶν 2 ἐτῶν, ἐνωρὶς ὑπὸ οἰκόγενειακῶν ἀναγκῶν ἐπιδιδόμενοι εἰς βιοποριστικὰ ἔργα.

Ἡ δαπάνη πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν τῷ ἄστει ἰδίως τῆς Ἀδριανουπόλεως σχολείων ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 70 ὡς ἔγγιστα χιλιάδας γροσίων ἥτοι δραχ. 17 500, διαμοιράζεται δὲ ὡς ἐξῆς. Ἑλληνικὴ Σχολή.—Μισθὸς σχολάρχου καὶ κατοικία αὐτοῦ γρ. 11 400· μισθὸς Β΄ διδασκάλου γρ. 6 000· μισθὸς Γ΄ διδασκάλου γρ. 6 000· μισθὸς διδασκάλου τῆς Γαλλικῆς γλώσσης γρ. 4 000, ὄλον 27 400: Α΄ Ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον.—Μισθὸς πρώτου διδασκάλου γρ. 6 000 καὶ δευτέρου γρ. 2 400, ὄλον γρ. 8 400: Β΄ Ἀλ-

ληλοδιδακτικὸν σχολεῖον.—Μισθὸς διδασκάλου γρ. 3 600: Α'. Παρθεναγωγεῖον.—Μισθὸς διδασκαλίσης τῶν Ἑλληνικῶν γρ. 8 000, τῶν συνδιδακτικῶν γρ. 6 000, βοηθοῦ τῶν τελευταίων καὶ διδασκαλίσης τῶν ἐργοχείρων γρ. 4 000, ὄλον γρ. 18 000: Β'. Παρθεναγωγεῖον.—Μισθὸς διδασκαλίσης γρ. 2 600:— Πρὸς ταῖς δαπάναις ταύταις προσθετέον α) γρ. 5 000 διὰ τὸν παιδονόμον τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς, ὅστις συγχρόνως ἐκτελεῖ καὶ χρέη εἰσπράκτορος τῆς Ἐφορίας, καὶ β') γρ. 5 000 περίπου εἰς ἐπισκευὰς τῶν σχολείων, θέρμανσιν, καθαρισμὸν, ὑδρονομίην κλ.

Οἱ πόροι τῶν σχολείων τοῦ ἄστεος εἶναι ἢ τακτικοὶ ἢ ἑκτακτοί. Ἐν τοῖς πρώτοις κατατάσσονται αἱ κανονικῶς ἐνεργούμεναι εἰσφοραὶ τῶν ἐγκριτοτέρων πολιτῶν καὶ γονέων, ἀναλόγως τοῦ κινουμένου ἑκάστον ζήλου πρὸς τὸ ἐθνικὸν ἀγαθόν, αἱ πρόσοδοι ἀπὸ κτημάτων καὶ ἰδίων τῶν σχολείων κεφαλαίων, καὶ αἱ εἰθισμέναι τῶν ἐκκλησιῶν συνδρομαί. Τὸ ἐκ τῶν τριῶν τούτων πηγῶν ἐκπαιδευτικὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰσόδημα ὑπολογίζεται κατ' ἔτος εἰς 41 περίπου χιλιάδας γροσίων ἤτοι 26 $\frac{1}{2}$ χιλ. ἐξ εἰσφορῶν, 10 χιλ. ἐξ ἐνοικίων δύο ἐργαστηρίων, μιᾶς οἰκίας καὶ τόκων δωρημάτων καὶ 5 χιλ. ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἐν δὲ τοῖς ἑκτάκτοις πόροις κατατάσσονται αἱ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνεργούμεναι εἰσπράξεις διαφόρων τελῶν ἀπὸ γάμων, διαζυγίων καὶ ἄλλων ὑποθέσεων διεξαγομένων ἐν τῇ Μητροπόλει. Τὸ σύνολον αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 20 περίπου χιλ. γρ. προσθετέον δὲ καὶ 6 περίπου χιλ. γρ. τὰ ὅποια προσφέρουσιν ἐνιαυσίως τῇ ἐκπαιδεύσει οἱ δραστηρίως τὴν κοινὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπόθεσιν ὑπηρετοῦντες σύλλογοι «Φιλεκπαιδευτικὸς» καὶ «Φιλόμουσος Ἀδελφότης».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι οἱ πόροι τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει Ἑλληνικῆς παιδείας δὲν εἶναι εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ αἱ περιστάσεις πανταχόθεν ἀπαιτοῦσι. Καὶ βεβαίως μὲν, ὡς ὑπεδείχθη ἤδη ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι πολλῶ ὑπέρτερα τῶν πόρων, ἠδύναντο ὅμως οὐ-

τοι κανονικῶς ἀναπτυσσόμενοι νὰ προβιβάσωσι τὴν ἡμετέραν κατὰ τὴν Θράκην ἐκπαιδεύσιν εἰς σπουδαιότητα διὰ τὸ μέλλον ἀκμήν. Τοιοῦτοτρόπως τὰ κατ' ἔτος ἀναφαινόμενα ἐλλείματα εἰς τὰς προκειμένας δαπάναις εἶναι ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς, καθὼς καὶ τὸ ἐξ 25 χιλ. γρ. ἀπ' αὐτῶν ἐνεστὸς χρέος τῆς Κεντρικῆς Ἐφορίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολεῖα τῶν προαστείων, ἡ συντήρησις αὐτῶν ὀφείλεται εἰς εἰσφοράς τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ταμείων τῶν ἐκκλησιῶν. Αἱ πρόσοδοι ὅμως αὐταὶ σπανίως καὶ ἐνταῦθα καλύπτουσι τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐπομένως αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν σχολείων τρέπονται πρὸς τὰ ἐπίτοκα δάνεια, τῶν ὁποίων ἡ ὑπηρεσία εἶναι προμήνυμα οὐχὶ βεβαίως ἐκ τῶν εὐαρεστοτέρων.

Μεταξὺ διαφόρων μέτρων, τὰ ὅποια τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐκπαιδεύσεως διατηρεῖ ὑπὸ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ βαθύτερον σκεπτομένου πληθυσμοῦ τοῦ ἄστεος, τὸ σημαντικώτερον ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἄστεος, τὸ σημαντικώτερον ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ κανονικοῦ τινος τέλους (1 π. γ. τοῖς 1000) ἐπὶ τοῦ ἰκανῶς σπουδαίου εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς ἀναμίξεως τοῦ ἐγγωρίου πληθυσμοῦ, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικὴν ἔποψιν. Ἐπομένως ἔχει τι ἐκούσιον, μέχρις οὗ ὀργανισθῇ ἀπὸ ἀνωτέρας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ δυνάμεως. Ἡ δὲ ἐκουσιότης αὕτη εἶναι αἰτία τῆς μέχρι τοῦδε ἀναβολῆς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν, διότι δὲν ἀρκεῖ ὅτι τὴν ἐπιθυμοῦσιν οἱ πλείονες, πρέπει νὰ μὴ τὴν δυσχεραίνωσι καὶ οἱ ἐλάσσονες, ἐξ οὗ ὅλαι αἱ μὴ κεκανονισμέναι ἐνέργειαι παντοῦ καὶ πάντοτε χαλαροῦνται.

Ὅταν λυθῇ ὀριστικῶς τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, τότε θὰ προκύψῃ εἰς τὸ μέσον καὶ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐκπαιδεύσεως, τόσον περὶ τὸν γυμνασιακὸν ὀργανισμὸν αὐτῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ τινος πραγματικῆς ἐπόψεως τῶν νεωτέρων μεθόδων, διὰ τὴν μεταγωγὴν τῶν χρησίμων ἐπιστημονικῶν γνώσεων εἰς τὸ μέγα σῶμα τοῦ λαοῦ. Τὸ γε νῦν ἔχον, καὶ ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει διδασκαλία

ὅπως καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι ἰσόβαθμος, παριστᾷ τὰς αὐτὰς ἐλλείψεις ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων σκοποῦ. Πανταχόθεν δὲ μαρτυρεῖται ὅτι κατὰ τοῦτο μεγάλη ἐπιφυλάσσεται ἐν τῷ μέλλοντι τῆς Ἀνατολῆς μεταρρυθμίσις.

Κ. Β.

ΠΛΟΥΣΙΟΙ ΚΑΙ ΠΕΝΗΤΕΣ.

Ἡ διαφορὰ τῶν κοινωνικῶν καταστάσεων εἶναι ἐκ τῶν μεγαλειτέρων νόμων, δι' ὧν ἡ Θεία Πρόνοια ἐπροίκισε τὴν ἀνθρωπότητα ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ προσπάθειαι τῶν ἀτόμων ἐξασκοῦσι βεβαίως μεγάλην ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιρροήν. Ἀλλ' ἐνῶ προχωροῦσιν, ἐξαίφνης παρίσταται ὁ ἀμείλικτος νόμος τῶν ἐμποδίων, κατόπιν τῶν ὁποίων ἔρχεται ἡ ὀπισθοδρόμησις καὶ ἡ πτώσις. Καὶ ἐν συνόλῳ μὲν ἡ κοινωνικὴ ἀνθρωπότης προάγεται. Πόσαι ὁμως ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις εἰς τὸν ποικίλον πληθυσμὸν αὐτῆς κατὰ τε τοὺς χρόνους καὶ τοὺς τόπους.

Ἡ ἐποψὶς αὕτη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία τῆς μελέτης τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος, ὅπερ εἶναι ἀρχαῖον ὡς ὁ κόσμος. Ἐμπνεύσατε τῷ ἐργάτῃ ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας τὸν ἔρωτα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας. Φεῦ! ἀδύνατον ν' ἀπαλλάξητε αὐτὸν πάντοτε ἐκ τῶν ὀνύχων τῆς πενίας, διότι πολλαὶ περιστάσεις δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν τύχην αὐτοῦ, τὴν μὲν ἐργασίαν παραλύουσαι, τὰ δὲ ἐναποταμιεύματα τῆς ἐργασίας ἐξαντλοῦσαι, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πενία νὰ ἐμφανισθῇ ἐν ἀπάσῃ αὐτῆς τῇ γυμνότητι καὶ τῇ παρομαρτούσῃ αὐτῇ συμφορᾷ. Δικαιούμεθα ἄρά γε, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, νὰ ἐπιρρίψωμεν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ὀλίγων, τὴν αἰτίαν τῆς ἐκρύθμου αὐτῆς καταστάσεως, καὶ νὰ θέσωμεν ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἅπαντα τὸν ὄγκον τοῦ φορτίου τοῦ ἐπιβαρύνοντος τοὺς ἐνδεεῖς; Δυνάμεθα δὲ, χωρὶς νὰ προσκρούσωμεν εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, εἰς τὰς αἰωνίας ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς αὐτὸ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς πολιτείας, ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τῶν πλουσίων μέρος τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, ὅπως οἱ ἄποροι τεθῶσιν ἐν ἴσῃ πρὸς αὐτοὺς μοίρα, ὡς πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς εὐζωίας;

Τινὲς ὑπὸ ἀγνοῦ φιλανθρωπίας αἰσθήματος ἐμφορούμενοι, ἕτεροι δὲ τὰ ἴδια ἑαυτῶν συμφέροντα ὑπηρετοῦντες, παρέστησαν ὡς ἀπάδον πρὸς τε τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον τῆς πολιτείας συμφέρον, ἐνίοι μὲν νὰ ἐντρυφῶσιν ἐν τῇ ἀνέσει καὶ τῇ εὐζωίᾳ, ἐνίοι δὲ νὰ μοχθῶσι νυχθήμερον, κυρτωμένοι ὑπὸ τὸ ἄχθος θανατηφόρου πολλάκις ἐργασίας, ὅπως κορεθῶσιν ἄρτου. Οἱ τοιοῦτοι ἠξίωσαν, ὅτι εἰς τὴν ἀδικον αὐτὴν ἀνισότητα, τὴν προσβάλλουσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν, ὠφείλει οὕτως ἢ ἄλλως νὰ τεθῇ τέρμα. Θεωρήσαντες δὲ ὡς αἰτίαν τῆς ἀνίσου αὐτῆς καταστάσεως τὸ κεφάλαιον, ἐπρότειναν διάφορα συστήματα καὶ διαφόρους συνδυασμοὺς, ἅπαντας ἐπιβαρύνοντας τὸ κεφάλαιον, ὡς κορωνίδα δὲ τῶν διαφορῶν αὐτῶν συστημάτων ἔθεντο τὴν ἰσοκτημοσύνην ὡς τὴν ἀληθῆ πανάκειαν, τὴν δυναμένην νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς πενίας.

Οὐδαμῶς ἐκπληττόμεθα ἂν πολλάκις πεπειραμένοι καὶ διὰ πλείστων διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν πλεονεκτημάτων πεπροικισμένοι ἄνδρες, ὑπεστήριξαν ἰδέας ἀνατρεπτικὰς τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ κοινωνίαι. Ἡ θεὰ τῆς ρακενδύτου, πειναλέας καὶ ἀστέγου ἐνδείας δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ συγκινήσῃ τὰ σπλάγχνα τοῦ φιλανθρώπου καὶ νὰ διαγείρῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς ἐγωιστικῆς καὶ ἀσπλάγχνου ἀδιαφορίας πολλῶν ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ μηδενὸς βαθυπλούτων αἰφνης καταστάντων. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα αὐτὸ, ὅσον ἀγνὸν καὶ ἂν ᾖ, ὀφείλει νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀποφαινομένου ὅτι ἰδέαι, σκοποῦσαι τὴν ἰσοπέδωσιν τῶν περιου-

σ.ων, εἰσὶ πολέμιοι τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πρὸς τὰ πρόσω προόδου τῶν κοινωνιῶν. Τοιουτοτρόπως ὁ θαλασσοπόρος, ὁ ἔμπορος, ὁ φειδωλὸς καὶ ἄοκνος, ὁ ἐργατικὸς καὶ ὁ ἐγκρατῆς, ὁ μεγαλοφυῆς καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας, οἵτινες, ἐκτιθέμενοι τὴν ζωὴν των καὶ τὴν παρουσίαν των, ἐκτῆσαντο μεγάλα κεφάλαια διὰ τῶν ἰδρώτων, τῶν μόχθων καὶ τῶν στερήσεων, ὁ ἐπιστήμιων, ὅστις, νυχθήμερον ἐργαζόμενος καὶ παλαιῶν πολλάκις πρὸς τε τὴν πείνην καὶ τὸ ψῦχος, ἠδυνήθη νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν ὀρίζοντα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἅπαντες οὗτοι ὀφείλουσιν ἢ νὰ παύσωσιν ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἀνέσεως καὶ ποιοῦντες χρῆσιν τῶν ἀπολαύσεων, ἃς δύναται νὰ παράσχη αὐτοῖς ἢ ἐπισώρευσις τοῦ πλούτου ὃν ἐκτῆσαντο διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἰδρώτος ἢ τοῦ ἰδρώτος τῶν πατέρων των, ἢ νὰ διανείμωσιν αὐτὸν μετὰ τῶν ὅπωςδῆποτε ἢ ἔνεκα οἷωνδῆποτε αἰτίων καταστάσεων ἐνδεῶν, «διότι εἶναι ἀδίκος ἢ ἀνισότης αὕτη, ὅθεν καὶ ἂν προέρχεται καὶ πρέπει νὰ ἐκλείψῃ». Ἐπιδιώκοντες τὴν πραγματοποίησιν τοιαύτης σειρᾶς ἰδεῶν, οὐ μόνον ὑποσχάπτομεν τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν θεμελιούται τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, ἀλλὰ τρέχομεν κατόπιν σκιᾶς, ἣν οὐδέποτε θέλομεν δυνηθῆ νὰ συλλάβωμεν, διότι αὐτὸς ὁ Μέγας Δημιουργὸς ὑπέβαλεν ἅπασαν τὴν ζῶσαν φύσιν εἰς τὸν νόμον τῆς ἀνισότητος. Εἰς μάτην δὲ ἡ ἀπόπειρα τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἰσότητος ἐν τῇ ἀνέσει καὶ τῇ εὐζωίᾳ διὰ τῆς ἰσοκτημοσύνης, διότι, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει καθ' ἣν τὸ τοιοῦτον ἠθέλεν ἐπιτευχθῆ, ἢ ἐπάνοδος εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν οὐδόλως θέλει βραδύνει, διότι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὁ ἔχων ἔξοχα πλεονεκτήματα, φυσικὰ ἢ ἐπίκτητα, θέλει συγκατατεθῆ νὰ θέσῃ ἑαυτὸν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μετὰ τοῦ ὀκνηροῦ, τοῦ ἀνικάνου καὶ τοῦ μηδέν, εἴτε φυσικὸν, εἴτε διανοητικὸν, κερτημένου πλεονέκτημα. Τοιαύτη ἢ φύσις τῶν πραγμάτων. Καὶ ἂν ὑπστήθετο ὅτι ἡ πολιτεία ἐναντίον τῶν νόμων τῆς φύσεως ἠδύνατο νὰ παρεμβάλλῃ τὸ κράτος τῶν ἑαυτῆς νόμων, ἵνα κατασκευάσῃ οικονομικὴν ἰσότητα ἐκεῖ ἐνθα τὰ προτερήματα

καὶ τὰ ἐλαττώματα, αἱ καλὰ καὶ κακὰ περιστάσεις δημιουργοῦσιν ἀδιαλείπτως τὴν ἀνισότητα, τοιαύτη ἀπαίτησις τῆς πολιτείας θὰ ὠμοίαζεν οἰκοδόμημα ἐπὶ ἄμμου, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου θὰ κατέπιπτεν εἰς συντρίμματα.

Ἴνα ἐπιτύχῃ καὶ ὅπωςοῦν ἔτι τοιαύτη ἀπόπειρα τῶν θετικῶν νόμων κατὰ τῶν αἰώνιων τῆς φύσεως, ἀναπόφευκτον εἶναι νὰ καταπατηθῶσιν οἱ ἀγιώτεροι νόμοι τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἢ προσωπικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ ἰδικτησία ἔπρεπε νὰ προσενεχθῶσιν ὡς πρῶτα θύματα. Εἰκὼν εἰδεχθῆς τοῦ χειροτέρου τῆς τυραννίας εἶδους, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας, τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς οικονομίας ἐπιβάλλει ἢ ὀκνηρία, ἢ ἀπερισκεψία καὶ ἡ ἀφροσύνη, κατόπιν τῶν ὁποίων ἔρχεται δρομαία ἢ καχεξία, ἢ φθίσις καὶ τέλος αὐτῆ ἢ παραλυσία τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, ὡς μὴ δυναμένου τούτου νὰ ζῆ καὶ εὐημερῆ, εἰμὴ διὰ τῆς ἐλευθερίας ἐνὸς ἐκάστου καὶ ἀπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἣτις μετὰ τοῦ φυσικοῦ ἑαυτῆς καρποῦ τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἠθικῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου πάσης καλῶς ὀργανωμένης πολιτείας.

Τὸ ἔμφυτον πνεῦμα τῆς ἀτομικότητος, τὸ δημιουργοῦν πᾶν ὅ,τι μέγα ἐν ἀπάσαις ταῖς σφαίραις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐκτὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐνεργεῖν καὶ διαθέτειν κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τὰ προϊόντα τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων. Ὅτι δὲ ἡ ἐλευθερία αὕτη εἶναι ὁ ἰσχυρότερος παραγωγεὺς τῆς ὑλικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου τῶν ἐθνῶν, ἄπειρα τῆς ἀληθείας ταύτης δυνάμεθα ν' ἀντλήσωμεν παραδείγματα ἐν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ νέᾳ ἱστορίᾳ. Ἡ Σπάρτη, ἐνθα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπῆρχεν εἶδος τι κοινοκτημοσύνης, καὶ ὅπου ἕκαστος πολίτης δὲν ἦτον ἐλεύθερος νὰ διαθέτῃ κατ' ἀρέσκειαν τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις καὶ τὸ προϊόν αὐτῶν, διότι τὸ ἄτομον ἀπερροφᾶτο ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἡ Σπάρτη, λέγομεν, δὲν παρήγαγεν οὐδὲν ἀληθῶς μέγα, οὔτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, οὔτε ἐν τοῖς γράμμασιν, οὔτε ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ἠθέλε δὲ μείνει πιθα-

νῶς ἄγνωστος ἢ ἱστορία αὐτῆς, ἐὰν μὴ ὑπῆρχον αἱ Ἀθηναίαι, αἵτινες παρήγαγον ὅ,τι μέγα ἐν τῇ σφαίρα τῆς διανοίας, διότι πᾶς πολίτης, ἐν ᾧ ἦτον ἴσος ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἠδύνατο νὰ κάμνη ἢ ἐβούλετο χρῆσιν τῶν δυνάμεων του καὶ νὰ διαθέτῃ κατ' ἀρέσκειαν τὸ προϊόν αὐτῶν.

Ἐν γένει ἡ ἰσοκτημοσύνη, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ νόμου, εἶναι οὐ μόνον κατάργησις τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ εἰς θάνατον καταδίκη ἀπασῶν τῶν εὐγενῶν τοῦ ἀτόμου δυνάμεων, τῶν συντελουσῶν εἰς τὴν ὕλικὴν καὶ διανοητικὴν πρόοδον τῶν ἐθνῶν. Ὁ σκοπὸς τῆς διὰ τῆς ἰσοκτημοσύνης ἀπομακρύνσεως τῆς ἐνδείας ἐκ τοῦ κόσμου εἶναι καθαρὰ εὐτοπία, ἐκτὸς ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευασθῶσιν ὅλοι δυστυχεῖς, ἵνα μὴ ᾧσι τινὲς μόνον τοιοῦτοι. Ἡ πενία εἶναι κοινωνικὴ νόσος, ἣτις θὰ παρακολουθῇ πάντοτε τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως καὶ αἱ φυσικαὶ νόσοι τὸ σῶμα. Νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι δυνατόν νὰ διωχθῇ ἡ νόσος καὶ ἡ φθορὰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, βεβαίως πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ἄλλον κόσμον πέραν τῶν ὁρίων τοῦ παρόντος, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιστήμη σιωπᾷ.

Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἐπιτεταται, ὅτι ἡ κοινωνικὴ τῆς πενίας νόσος δὲν δύναται νὰ περισταλῇ καὶ νὰ ἐλαττωθῇ ἐπαισθητῶς. Ἴνα ἐπιτευχθῇ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ, ἀπαιτοῦνται φάρμακα δυνάμενα νὰ ἐπενεργήσωσιν ἐπὶ τοῦ ὅλου διαρκῶς. Τοιαῦτα δὲ εἰσὶ τὰ ἔχοντα ἄμεσον ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, δυνάμενα δηλαδὴ νὰ διαπλάσωσιν αὐτὴν συμφώνως πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τῆς εὐημερίας ἐν τῇ τάξει καὶ τῇ ἀσφαλείᾳ. Ἀπαιτεῖται ἐμπέδωσις τῆς νομίμου ἐν τῇ χώρᾳ τάξεως, ἀνάπτυξις τῶν φώτων μεταξὺ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ λαοῦ, διάδοσις τῶν ἀρχῶν τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης καὶ ἀναγραφή τῆς ὑψηλῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ πατέρες πρὸς τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα φέρουσιν εἰς τὸν κόσμον.

Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ πενία εἶναι συμφορῆς τῆ κοινωνία νόσος, δεόν νὰ γίνῃ πρὸς περιστολὴν αὐτῆς χρῆσις τῶν φαρμάκων ἐκείνων, ἅτινα δύνανται νὰ

ἐπενεργήσωσιν ἐπ' αὐτῆς ἀποτελεσματικώτερον. Τὰ πτωχοκομεῖα, ὅσαδήποτε καὶ ἂν ἰδρυθῶσιν, οὔτε θεραπεύουσιν οὔτε περιστέλλουσι τὴν νόσον αὐτὴν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δι' ὃν τὰ βρεφοκομεῖα δὲν θεραπεύουσιν οὔτε περιστέλλουσι τὴν ἐκθετοτροφίαν, ἀλλ' ἐνθαρρύνουσι μάλιστα καὶ πολλαπλασιάζουσιν αὐτήν. Ἡ τῶν περιουσιῶν τεχνητὴ ἰσοπέδωσις καὶ ἂν προσκαίρως καὶ παροδικῶς φέρῃ ἀνακούφισιν τινὰ εἰς τὰ τῆς πενίας τραύματα, ἡ ἀνακούφισις αὐτὴ ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ὀπίου προξενουμένην ἐπὶ τῶν σωματικῶν ἀλγεων, ἀνακουφίζει δηλαδὴ αὐτὰ πρὸς καιρὸν, ἵνα τὸ ἄλγος ἐπανέλθῃ ὀδυνηρότερον.

Ἡ ἀληθῆς, ἡ μεγάλη πρόοδος τῶν κοινωνιῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ διαφορῶν ὄρων, ἐν οἷς οἱ κυριώτεροι εἶναι αἱ ἰδιότητες τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς μελῶν· οἷοι οἱ πολῖται τοιαύτη καὶ ἡ πολιτεία καὶ τὰνάπαλιν. Δὲν πρέπει νὰ πλανῶσιν τὰ λαμπρὰ φαινόμενα. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ἡ πραγματικότης, αὐτὴ δὲ ζεῖ ἐντὸς τῶν σπλάγγων τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Δὲν θὰ κρίνωμεν αὐτὸ ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν εἰκόνων τῆς ματαιότητος, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσιαστικῆς ἀναπτύξεώς του· ὅσα αὐτὴ εἶναι ἀρμονικώτερα, τόσα καὶ ἡ πρόοδος ἀνωτέρα καὶ ἡ πενία ὀλιγωτέρα. Μὴ ἀπατώμεθα ἐκ τῆς ἐπιφανείας· οὔτε οἱ εὐρύχωροι καὶ μεγαλοπρεπεῖς στρατῶνες ἀποδεικνύουσι τὴν δύναμιν ἔθνους τινός, οὔτε τὰ μαρμάρια καὶ μετὰ πάσης ἀρχιτεκτονικῆς φιλοκαλίας ὑποδομημένα πανεπιστήμιά του τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, οὔτε αἱ πολυάριθμοι καὶ ἀγιοκόσμητοι ἐκκλησιαί του τὴν λεπτότητα τῶν θρησκευτικῶν του αἰσθημάτων καὶ πεποιθήσεων, οὔτε τὰ πτωχοκομεῖά του, τὰ γηροκομεῖά του καὶ τὰ βρεφοκομεῖά του τὴν πεφωτισμένην φιλάνθρωπίαν αὐτοῦ. Τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐθνῶν ἐξήρτηται ἀπὸ ἄλλους συνδυασμοὺς πολὺ ὑψηλοτέρας περιωπῆς: τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐπὶ τὸ τελειότερον ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν ἀτόμων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων οὐδαμῶς ἐπιτεταται, ὅτι ὁ πένης πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς τὴν τύχην του, ἀπροστά-

τευτος δηλαδή και άνευ περιθάλψεως. Ού μόνον έσμέν μακράν τοιαύτης ιδέας, αλλά και αποτροπιαζόμεθα αὐτήν δι' ὄλων τῶν δυνάμεων ἡμῶν. Ἡθελήσαμεν μόνον νά καταστήσωμεν σαφές, ὅτι ὁ πένης οὐδέν δικαίωμα κέκτηται, ἵνα ἐπὶ τῆ πενία του ἢ ὡς αἴτιον τῆς πενίας του αἰτιᾶται τὸν πλούσιον, οὔτε ὅτι δικαιούται ν' ἀπαιτῆ τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς του διὰ θυσιῶν ἀναγκαστικῶς ἐπιβαλλομένων τοῖς πλουσίοις. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀδιάσειστον ἔχομεν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἀρίστη ἐγγύησις τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας ἔγκειται ἐν τῆ σχετικῇ εὐζωίᾳ ἀπάντων τῶν τῆς κοινωνίας μελῶν, καὶ ὅτι ἐπομένως, πρὸς τὸ συμφέρον ὄλων ἐν γένει καὶ ἐκάστου ἰδιαιτέρως, δέον, ἐν δεδομέναις περιστάσεσιν, ὁ πλούσιος νά ἐρχηται, ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, εἰς βοήθειαν τοῦ πένητος. Τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις πρέπει, ἐν τῆ περιπτώσει περὶ ἧς πρόκειται, νά πηγάζωσιν ἐκ τῆς συναισθήσεως τῶν ἠθικῶν καθηκόντων, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἡ δὲ συναισθησις τῶν ἠθικῶν αὐτῶν καθηκόντων ὀφείλει νά ἐμπνέηται εἰς ἅπαντα τὰ τῆς κοινωνίας μέλη, ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς ἐκάστου ἡλικίας, ὑπὸ τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας, τὴν μόρφωσιν δηλαδή καλῶν καγαθῶν πολιτῶν. Καλὸς δὲ καγαθὸς πολίτης εἶναι κυρίως ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ κεφωτισμένη διάνοια διευθύνει τὴν χρηστὴν καρδίαν.

Ν. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΘΑΝΑΤΙΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ.

Εἶναι ἀπίστευτον καὶ ἐν τούτοις ἀληθές, ὅτι ἡ σπάθη τῆς λαιμητόμου ἐθέρισε μέγαν ἀριθμὸν ὑπάρξεων ἐν Ἑλλάδι, χωρὶς μέχρι τοῦ 1865 νά θεωρηθῆ ἀναγκαία ἡ ἀπογραφή τῶν θυμάτων τούτων τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ἐφρονέοντο οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τῆς πολιτείας, οὐδ' ὅπως ο

ἐπικίνδυνοι στρατιωτικοὶ ἵπποι, οἵτινες τοῦλάχιστον ἀριθμούνται ἐν ταῖς καταστάσεσι τοῦ ἱππικοῦ σώματος.

Θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα μελέτη ἡ ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων πρὸς τὴν διαδοχὴν τῶν ἐτῶν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος μέχρι σήμερον. Διδομένου ὅτι ἡ θεριστικὴ ἀνθρωπομηχανὴ στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν πάντοτε ποιοτήτων τῆς μεγάλης κακουργίας, θὰ προέκυπτε σπουδαιότατον σημεῖον συγκρίσεως τῆς νεωτέρας ἐν Ἑλλάδι βιωτικῆς πρὸς τὴν προηγουμένην. Κατὰ τοῦτο δύναται ὅπως οὖν, καίτοι ἀπὸ χρόνου μικροῦ, νά χρησιμεύσωσιν αἱ ἀπὸ τοῦ 1866 συγκεντρούμεναι καταστατικαὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἀντλῶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τέλους μετὰ ὀλόκληρον τριακονταετῆ κανονικὴν διοίκησιν καταρτισθέντος βιβλίου τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων:

1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873	1874	ὅλων
17	5	0	24	44	20	14	0	7	131

Ἐν τῆ ἐννεατίᾳ λοιπὸν 1866—1874 ἐφόνευσεν ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία 131 ἀμειλίκτους ἐχθροὺς αὐτῆς. Τὸ πλειότερον αἷμα ἐχύθη κατὰ τὸ 1870, ἔτος πένθιμον, τὸ ὁποῖον εἰς ἑαυτὸ μόνον περιέλαβε τὸ τρίτον τῆς ὅλης ἀνθρωποθυσίας. Τὰ ἔτη 1869 καὶ 1871 παριστῶσιν ἐκατέρωθεν τοῦ 1870 δύο ἰσομεγέθεις πτέρυγας, βεβαμένας ἐντὸς τῆς αὐτῆς ποσότητος ἀνθρωπίνου αἵματος, ἀνὰ 20 ἀριθμοῦντα ἕκαστον πτώματα. Ἡ τριετία αὕτη 1866—1870—1871 εἶναι ἡ μάλλον αἰμοχαρὴς ἐν τῆ προκειμένη περιόδῳ, περιλαμβάνουσα 84 θανατικὰς ἐκτελέσεις, δηλαδή τὰ $\frac{2}{3}$ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ ὅλου. Ἀφ' ἑτέρου τὰ ἔτη 1868 καὶ 1873 οὐδεμίαν ἀριθμοῦσι τοιαύτην. Ἐντεῦθεν ὁμως δὲν πρέπει νά εἰκάσῃ τις, ὅτι αἱ πρὸς τὸν λαιμοτομικὸν θάνατον προμήθειαι τῶν ἐτῶν τούτων εἶναι μικροῦ λόγου, διότι κατὰ μόνον τὸ 1868 ἐχαρίσθησαν 28 κεφαλαὶ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας αὐτῶν.

Πρὸς γενικὴν κατανόησιν τῶν πορισμάτων τούτων τῆς Καταστατικῆς ἀναπόφευκτος εἶναι ἡ σύγκρισις πρὸς τὰ ἐν

ἄλλαις χώραις συμβαίνοντα. Ἐάν μεταξὺ αὐτῶν ἐκλέξω τὴν Γαλλίαν, ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς βεβαίως δὲν θὰ πειραχθῆ ἐκ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὸν πλεόν ἢ εἰκοσιπενταπλάσιον Γαλλικόν. Φεῦ! εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς αἱματηρᾶς δικαιοσύνης ἡ μικρὰ Ἑλλάς ἀφίνει πολὺ ὀπισθεν αὐτῆς τὴν μεγάλην Γαλλίαν.

	1866	1867	1868	1869	1870	1871	1872	1873	ὅλον
Ἑλλάς	17	5	0	24	44	20	14	0	124
Γαλλία	5	17	9	10	5	10	24	15	95

Πῶς; Ἐντὸς ὀκταετίας 40 μὲν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων 95 θανατικὰς ἐκτελέσεις, καὶ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύριον ἀνθρώπων 124!

Ἐάν μελετήσωμεν τὸ ἀνὰ χεῖρας κοινωνικὸν ζήτημα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς θάνατον καταδικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ βασιλικὴ χάρις ἀφαιρεῖ σπουδαῖον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀριθμὸν θυμάτων, ἰδοὺ ποῖαι ἀναλογίαι ὑφίστανται μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας κατὰ τὴν αὐτὴν ὀκταετη περίοδον. Ἐπὶ 287 εἰς θάνατον καταδεδικασμένων ἐν Ἑλλάδι, εἰς 163 ἐχαρίσθη ἡ ζωὴ καὶ ἀπὸ 124, ὡς ἤδη ἐρρέθη, ἐζητήθη τὸ τελευταῖον αἷμα. Ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἐπὶ 166 εἰς θάνατον καταδεδικασμένων, εἰς 74 ἐχαρίσθη ἡ ζωὴ, ἀπὸ 95 δὲ ἐζητήθη ἡ κεφαλή. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν λοιπὸν τῶν καταδικῶν, ὅπως καὶ τῶν ἐκτελέσεων, ἡ Ἑλληνικὴ δικαιοσύνη εἶναι μᾶλλον τῆς Γαλλικῆς αἱματηρᾶ.

Ἐννοῶ ὅτι εὐκολώτερον εἶναι νὰ κόψητε ἐν δένδρον ἢ νὰ ἀναθρέψητε αὐτό. Οἱ ἄγριοι, ὅπως θερμανθῶσι, θέτουσι πῦρ εἰς ὀλόκληρον δάσος, ἐνῶ ὁ πολιτισμὸς προτιμᾷ λίαν διάφορον σύστημα ξυλεύσεως. Ἡ ἀνωτέρα ἐκείνη διοικητικὴ ἔννοια, ἣτις συγκρατεῖ τὴν πολιτικὴν μηχανὴν διὰ τοῦ δημίου, γνωρίζω, ὅτι εὔρε πολλοὺς ὑπερασπιστὰς μεταξὺ τῶν βαρβάρων καὶ σκληροτραχῆλων λαῶν. Μήπως ὁ Ἑλληνικὸς εἶναι τοιοῦτος, προτιμῶν νὰ ἀναγινώσκη τὰς ἐσχάτας ἀποφάσεις τῆς ἐθνικῆς δικαιοσύνης διὰ τῶν φρικτῶν τοῦ αἵματος γραμμάτων;

Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι ὅσον χύνεται τὸ αἷμα τόσον γίνεται οἰκειότερα ἢ χύσις αὐτοῦ. Οὐδὲν εἶναι τόσον ἀλλό-

τριον πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὥστε νὰ μὴ τὸ ὑποτάσῃ ἢ συνήθεια. Ἐνῶ ἡ πρώτη θεὰ τοῦ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου χυνομένου αἵματος φέρει τὴν λειποθυμίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δειλῶν, κατόπιν ἐγείρεται ἡ θηριώδης μερίς τοῦ ἀνθρωπίνου μικροκόσμου. Τότε τὸ αἷμα θέλει αἷμα, καὶ πηγαίνει τις εἰς τὴν λαιμητόμον, ἄδων τὸν Μασσαλιώτικόν ὕμνον, ὅπως οἱ Γιρονδῖνοι τοῦ 1793. Ὅσοι ἐκ τοῦ ὕψους τῶν θανατικῶν μηχανῶν προσδοκῶσι τὴν ἐξέγερσιν αἰσθημάτων συγκινήσεως καὶ συντριβὴν καρδίας, πρέπει νὰ ἀναγνώσωσι τοὺς ἐπομένους λόγους τοῦ Dickens ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ 1849 ἐν Λονδίῳ ἐκτελέσεως τῶν συζύγων Manning, διαβοήτων ἐν Ἀγγλίᾳ δολοφόνων.

«Ἦτο νύξ καὶ τὸ πλῆθος περιέμενε τὸ πρῶτον φῶς τῆς ἡμέρας. Δὲν νομίζω, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῆ τις οὐδὲν τόσον φρικτῶδες, ὅσον ἦτο ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ βέβηλος ἐλαφρότης τοῦ ἀπείρου πλήθους, ὅπερ εἶχε συναθροισθῆ. Παρόμοιον θέαμα βεβαίως εἰς οὐδεμίαν ὑπὸ τὸν ἥλιον εἰδωλολατρικὴν χώραν ἀπαντᾶται. . . . Ὅταν ἐφθασα, περὶ τὸ μεσονύκτιον, αἱ κραυγαὶ καὶ αἱ ὀξεῖαι ὠρυγαί, αἵτινες πανταχόθεν ἐξεπέμποντο, ἐπάγωσαν τὸ αἷμά μου. Καθ' ὅσον προέβαινε ἡ νύξ, φωναὶ ὡσεὶ γαλῆς, ἄσματα ἄγρια καὶ διαπεραστικά, γέλωτες καὶ παρωδίαὶ ἐπηύξανον τὴν ἀπερίγραπτον ταραχὴν. Πρὸ τῆς αὐγῆς ἔσπευσαν σωρηδὸν οἱ κλέπται, αἱ κοιναὶ γυναῖκες, οἱ φαυλόβιοι παντὸς εἴδους. Γρονθομαχίαι, λειποθυμίαι, συριγμοί, χονδροὶ καὶ ἄσεμνοὶ ἀστεῖσμοί, φορέματα γυναικεῖα εἰς τεράχια. . . . Ὅταν ἀνέτειλεν ὁ λαμπρὸς ἥλιος, ἐchrύσωσε χιλιάδας φυσιογνωμιῶν, μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ ἀποτροπαίων ἐν τῇ κτηνώδει χαρᾷ καὶ τῇ ἀπολύτῳ σκληρότητι αὐτῶν, ὥστε πᾶς ἀνθρώπος εὐαίσθητος ἔπρεπε νὰ αἰσχυνοθῆ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν του καὶ νὰ φρίξῃ ἐπὶ τῇ ὁμοιότητι πρὸς τὰ ὄντα ταῦτα τὰ πεπλασμένα κατ' εἰκόνα τοῦ Σατανᾶ. . . . Καὶ ἐν τούτοις αἱ δημόσιαι θανατικαὶ ἐκτελέσεις θεωροῦνται ὡς ἠθικοποιούσαι τὸν λαόν! »

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

ΤΟΥ 1824 ΚΑΙ 1825.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825 παριστᾷ δύο σπουδαιοτάτας δυσχερείας, ἀφ' ἑνὸς ἐκ τοῦ ὀφειλοντος ἔθνους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν δανειστῶν αὐτοῦ.

Ἡ πρώτη ἐποψις συνδέεται πρὸς τὴν εὐρείαν ἔννοιαν τῆς διοικητικῆς τοῦ τόπου ἱκανότητος. Ὅταν ὁ φρονιμώτατος Περικλῆς ἐνέδωκεν εἰς τὰς περὶ ἀναβολῆς τῶν κοινῶν λ/σμῶν παραστάσεις τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἕκαστος ἐννοεῖ κατὰ πόσον πρέπει νὰ ἤμεθα ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς νεωτέρους πολιτικούς τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες, μὴ ἔχοντες ἐνώπιόν των Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀμβλυωποῦσι πρὸς τὸν οἰκονομικόν, τὸν ὁποῖον ἐκ συστήματος οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κυρίως ἐν Ὀλλανδίᾳ κάτοχοι τῶν πρώτων Ἑλληνικῶν χρεωγράφων διενεργοῦσι κατὰ τῆς πατρίδος των. Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι οἱ οἰκονομικοὶ πόλεμοι εἶναι ἀκινδυνότεροι τῶν στρατιωτικῶν. Ἄρκει νὰ ἔχη τις μίαν ὁμάδα χρηματιστῶν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς, κατὰ πᾶσαν κρίσιμον περίστασιν ἐπιδεικνυόντων τὰ ἀνεξόφλητα τοκομερίδια τοῦ χρέους του, ἵνα τρέχῃ τὸν κίνδυνον τοῦ χρεωκοπικοῦ θανάτου, ὅπως καὶ οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι τοῦ πολιτικοῦ, διὰ τοῦ προμνησθέντος Ἀλκιβιαδείου συστήματος.

Ἡ δευτέρα ἐποψις, ἢ ἐκ τῶν δανειστῶν τοῦ 1824 καὶ 1825, δεῖται οὐχὶ ὀλιγώτερον αὐστηρᾶς ἐξετάσεως. Ἐκ μακροῦ χρόνου ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁλος ὁ ἀγὼν τῶν ἐν αὐτοῖς προΐσταμένων συνίσταται μᾶλλον εἰς εἶδος τι χρηματιστικῆς τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀνακινήσεως. Οἱ ἔχοντες πολλὰ χρεώγραφα ἐπιθυμοῦσι τὴν ἀναβίβασιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἵνα εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἀπαλλαγῶσι. Μετὰ 50 ἔτη οἱ ἀρχικοὶ τῶν Ἑλληνικῶν δανείων τίτλοι

μετέβησαν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀπὸ δεκάτης καὶ εἰκοστῆς χειρὸς, εἰς τὴν σφαῖραν τῆς καθαρᾶς κερδοσκοπίας. Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἐν ἐποχῇ πρὸς ἡμᾶς ἐγγυτάτῃ (πρὸ δέκα περὶ τοῦ ἐτῶν) οἱ κάτοχοι Γουρκιῶν καὶ Ἀμερικανικῶν χρεωγράφων εὐχαρίστως ἀντήλασον πρὸς τοὺς κομιστὰς τῶν Ἑλληνικῶν. Ἀναφέρω τοῦτο πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῶν νῦν δανειστῶν, ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπων ὑπολογιζόντων, ὅσον δέδοται ἀσφαλῶς, τὰς αὐξομειώσεις τῶν χρηματιστηρίων.

Ἡ χρηματιστικὴ αὕτη ἀρετὴ εἶναι μία τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν τῆς χαλαρᾶς μέχρι τοῦδε διαχειρίσεως τῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825. Περισπᾶται ἡ προσοχὴ εἰς τὴν ἐμπορικὴν σημασίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ θυσιάζεται εἰς τὴν εὐκίνησίαν τῆς μηχανῆς ἢ σταθερὰ ἐκείνη ἐνέργεια, ἣτις ἀναγκάζει τὸν ὀφειλέτην νὰ σταματήσῃ ἐν τέλει ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς δρόμου, ὅστις ὁδηγεῖ πρὸς τὰ θολερὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ τῆς λήθης. Ἐὰν ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι πολὺ αὐστηρὰ διὰ τὸν ὀφειλέτην, ἐξελέγχει συγχρόνως ὄχι ὀλιγώτερον καὶ τὸν δανειστήν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστήμην, αὕτη δὲν εἶναι δούλη τοῦ τυφλοῦ πατριωτισμοῦ, ἀλλὰ σύμβουλος τοῦ πεφωτισμένου.

Μετὰ τὴν διαχειριστικὴν ταύτην ἀμαρτίαν τῶν ἡμετέρων δανειστῶν, μεγάλης σπουδαιότητος εἶναι ἡ βᾶσις, ἐφ' ἧς συστηματικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἐθεμελίωσαν οὗτοι τὰς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας των. Οἱ ἀπόγονοι τῶν γενναίων ἐκείνων Ὀλλανδῶν, οἵτινες χάριν τῆς ἐλευθερίας ἤνοιξαν τὰ προχώματα τοῦ ὠκεανοῦ καὶ κατέκλυσαν ὑπὸ τὰ ὕδατα αὐτοῦ τὴν πατρίδα των, ὅπως μὴ ὑποτάξῃ αὐτὴν ὁ ξένος, παίζουσιν νῦν, ὅπως οὖν ἐλαφρῶς, πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, προκειμένου περὶ τόπου, τοῦ ὁποῖου ὁ ἔρως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀποτελεῖ, κατὰ μείζονα λόγον, τὸ κύριον, μέχρι πάθους, χαρακτηριστικόν. Αἱ ριζικώτεραι περὶ τὰ δάνεια τοῦ 1824 καὶ 1825 διαπραγματεύσεις διηνηργήθησαν διὰ τῆς μικρᾶς θύρας, καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀνθρώπων καὶ περιστάσεων ὀλοσχερῶς ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀντιδημοτικῶν ἢ

υπόπτων. «Ἴνα ἀποδείξω ἐκ πολλῶν διδομένων τὴν πρότασιν ταύτην, ἀρκοῦσιν αἱ τελευταῖαι ἐνέργειαι τῆς Ὀλλανδικῆς τῶν Ἑλληνικῶν χρεωγράφων ἐπιτροπῆς, ὅπως διατυποῦνται ἐν τῷ φύλλῳ τῆς ἐν Doulebag ἐκδιδομένης οικονομικῆς ἐφημερίδος De Nieuwe Financier (15 Ἰουλίου 1875).

Τὸ κύριον κατ'αὐτὰς ἀποτελεῖ ἡ ἀπὸ 27 Ἀπριλίου 1875 ἀναφορὰ τοῦ προέδρου τῆς ἐν Amsterdam ἐπιτροπῆς K. J. Ruijs J. D. Zn. πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐν Λονδίνῳ Πρέσβυν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δύναται νὰ παρατηρηθῇ ἡ ὅλως τυχηρὰ σύμπτωσης, ὅτι, μεθ' ὅλην τὴν διαφορὰν τοῦ νέου πρὸς τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 27 Ἀπριλίου 1875, ὑπεγράφετο καὶ ἐν Ἀθήναις τὸ διάτάγμα τῆς μεταβολῆς τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος, οὗπερ, ὡς γνωστόν, κύριος ἀντιπρόσωπος ἦτο ὁ προμνησθεὶς Πρέσβυς. «Ὅτι τὸ κυβερνητικὸν ἐκεῖνο σύστημα ὠδήγει πλησίον πρὸς τὸν ἀπολυτισμὸν, ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ οικονομίᾳ, περὶ τούτου ὑπάρχει ὁμοφωνία σχεδὸν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐναντίον του ἠγέρθη ὅλος ὁ ἔθνος, ὡς εἷς ἄνθρωπος. Οἱ Ὀλλανδοὶ δανεισταὶ δυνατὸν νὰ τὸ ἀγνοῶσιν. Ὁ σκοπός μου ἐν τούτοις δὲν εἶναι νὰ δικαιολογήσω τὴν ἀγνοίαν αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξω πόσον εἶναι βλαπτικὸν, νὰ ἀγνοῆ τις τοὺς κοινωνικοὺς ὄρους, ὑφ' οἷς διατελεῖ ὁ μεθ' οὗ πρόκειται νὰ συναλλαχθῇ.

Αἱ περιπέτειαι τῆς ψευδοῦς ταύτης ὁδοῦ ἀφῆσαν σταθερὰ ἔχνη ἐν τῷ κειμένῳ τῆς ἀνά χειρὸς ἀναφορᾶς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντιγράφω τὰ ἐξῆς τεμάχια, εἰς ἀπόδειξιν ἐνδεικτικωτάτης συνεννόσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πολιτειακόν, οὕτως εἰπεῖν, ζήτημα τῶν ἀνά χειρὸς δανείων. «Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης θὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ (1868) εἶχε γίνῃ ἡ πρότασις, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως (Βούλγαρη) περὶ ἐνιαυσίου πληρωμῆς, πρὸς τοὺς κομιστὰς τῶν τίτλων τῶν ἐν λόγῳ δανείων, 55.000 λιρ. στερλ. ὡς τόκου καὶ 5.000 ὡς χρεωλυσίου . . . Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης δὲν ἀγνοεῖ ἐπίσης, ὅτι ἐπρόκειτο τότε, μετὰ μεγάλης σπουδαιότητος, νὰ κανονισθῇ ἡ πληρωμὴ αὕτη, χωρὶς ἐλάττωσιν

τοῦ ἀρχικοῦ δανείου.» Αἱ διαβεβαιώσεις αὗται ἔχουσι τι αὐθεντικόν, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος καὶ τῆς πολιτειακῆς ἐννοίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶχε τὸ ὅλον ἐξυφανθῇ, εἶμαι βέβαιος ἀνορθώουσι καὶ νῦν ἔτι τὰς τρίχας τῶν ἰδιαιτέρως εἰς τὸν βωμὸν τῆς ὑπονοίας θυόντων.

Ἀπέναντι τῆς διευθύνσεως ταύτης τῶν χρηματιστικῶν ἐν τοῖς προκειμένοις δανείοις συμφερόντων ἐπέρχεται ὀλόκληρος ἐκστρατεία κατὰ τῶν, ὡς ὑποθέτει ἡ ἀναφορὰ, ἀντιπραττόντων. Φυσικῶς τῷ λόγῳ, ἂν οἱ ὑπέρμαχοι εἶναι ἀπολυτόφρονες, οἱ ἀντίθετοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Ἱστορικῶς δὲ εἶναι γνωστὸν, ὅτι καθ' ὅσον αἱ διαπραγματεύσεις τῶν δανείων 1824 καὶ 1825 ἐγένοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς φανερᾶς ἢ λεληθυίας αὐταρχίας, οἱ ἐλευθερόφρονες οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίσταζον περὶ τῆς ἐπιθέσεως. Γοι-αῦτα πάντοτε τὰ πολιτικὰ πάθη, τοιοῦτοι οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς. Ἄρα γε διέφυγεν ὀλοσχερῶς τὴν προσοχὴν τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις δανεισταῖς προϊσταμένων ἡ τάσις αὕτη τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ τόπου πολιτικῆς; Εἴτε διέφυγεν εἴτε ὄχι, εὐρίσκω λίαν ἀδικαιολογήτους καὶ οὐδαμῶς πολιτικὰς τὰς ἐξῆς φράσεις τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν:

— «Αἱ διαπραγματεύσεις ἐκεῖναι οὐδὲν ἔσχον ἀποτέλεσμα ἐνεκεν τῆς ἀντιστάσεως κόμματος τινος, μεταχειριζομένου ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιρροήν, ὅπως διατηρῇ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἐξάρτησίν του . . .»—«Ἐὰν δὲν διεκόπτοντο αἱ διαπραγματεύσεις ἐκ τῆς ὀλεθρίας ταύτης παρεμβάσεως, οἱ ξένοι δανεισταὶ θὰ ἐλάβανον μέχρι τοῦδε 632.000 λιρ. στερλ. . . .»—«Ἡ ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ, ὅτι μεθ' ὅλας τὰς μηχανορραφίας κόμματος ἐγωϊστικοῦ καὶ ἀτίμου, παραδόξως μέχρι σήμερον προστατευθέντος καὶ ὑποστηριχθέντος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως (. . . ; . . νόημα βαθύ, τὸ ὁποῖον μᾶλλον ὀδηγεῖ εἰς τὴν, κατὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀγούσαν ὁδὸν), μεθ' ὅλην τὴν ἀντιπολίτευσιν κακοβούλων τινων, οἵτινες, ὅπως πλουτήσωσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, θέλουσι νὰ καταβιάσωσι διὰ παν-

τὸς τὴν εὐδαιμονίαν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Ἑλλάδος . . .»—«Οὐδὲν εἶναι τοῦ λοιποῦ (. . .), ὅπερ ἀνοίσταται εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐν λόγῳ δανείων ἐκτὸς τῆς ὀλεθρίας ἐπιρροῆς ἀτόμων τινῶν, μὴ δυναμένων νὰ κορέσωσι τὸ πάθος των, ἵνα κρατῶσι τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν των.»

Τῇ ἀληθείᾳ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀνωτέρω περικοπῶν παρίσταται ἡ ἐξῆς ἀπορία εἰς τὸ πνεῦμα ἐκάστου. Ἄρα γε ἡ αὐστηρὰ αὐτὴ κριτικὴ κατὰ τοῦ πανισχύρου ἐν Ἑλλάδι συνασπισμοῦ τῶν κατὰ τοῦ πεσόντος κυβερνητικοῦ συστήματος ἀγωνισαμένων ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν χρηματιστικὴν διαχείρισιν τῶν ἐν Ὀλλανδίᾳ Ἑλληνικῶν χρεωγράφων ἢ εἰς τὴν πολιτειακὴν βᾶσιν, ἐφ' ἧς οἱ ὑποπτότεροι τῆς διαπραγματεύσεως ὅροι θὰ ἦσαν δυνατοί; Ἄρκεῖ πρὸς τὴν ἀπορίαν ταύτην νὰ συνδυάσῃ τις τὴν, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἐν λόγῳ κυβερνητικοῦ συστήματος, κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας σταυροφορίαν τῆς εὐαλώτου μερίδος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ἣτις οὐδὲ ἐνώπιον τῆς τερατώδους ιδέας περὶ καταστροφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἐδίστασεν, ἵνα σχηματίσῃ πλήρη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔννοιαν.

Τὸ κατ' ἐμὲ θὰ συνεβούλευον τοῖς Ὀλλανδοῖς δανεισταῖς τὴν ἐντελῆ ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀπομάκρυνσιν, τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν πολιτειακὸν δαίμονα τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἐλευθερίαν ἥτοι, καὶ τὴν ἀφιέρωσιν τῶν περαιτέρω τυχῶν αὐτῶν εἰς τὴν μεγάλην δημοσιότητα. Πρέπει νὰ μάθωσιν ἅπαξ διὰ παντός, ὅτι τὰ δικαιώματά των εἶναι ἐγκεχαραγμένα ἐν τῇ συνειδήσει σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκτὸς τῆς περιόδου, τὴν ὁποίαν ἀντιγράφει ἡ ἀναφορὰ των ἐκ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιθεωρήσεως (1), ὑπάρχει ἄλλο εὐρύ-

(1) «Καὶ ὅμως τὰ δάνεια τοῦ 1824 καὶ 1825 δύνανται νὰ θεωρηθῶσι δι' ἡμᾶς ὡς ἱερά. εἶναι τόσῳ στενῶς συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, ὥστε δὲν ὑπάρχει σπουδαιότερον τραῦμα κατὰ τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ ἔθνους ἢ ἡ διακωλυομένη βραδύτης περὶ τὴν κανονικὴν διαρρύθμισιν τῶν πιστωτικῶν ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος σχέσεων» (Οἰκ. Ἐπιθ. Ἔτος 2, Φυλ. 16, Ἰούνιος 1874, σελ. 184).

τερον ἔτι σημεῖον ἐνώσεως ὄλων τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν, τὸ ὁποῖον ἡ αὐτὴ Ἐπιθεώρησις ἀνέγραψεν εἰς προηγουμένην ἔτι ἐποχὴν καὶ πρέπει ἤδη νὰ ἐπαναλάβω :

« . . . σκεπὰ τῶν δανειστῶν τῆς Ἐπικρατείας. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ὑπάρχει μία πένθιμος γραμμὴ, ἡ τῶν ἱερῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825. Ἐὰν δὲν ἀναφέρονται ἐν τοῖς προὑπολογισμοῖς τῆς Ἑλλάδος, διαβαίνετε ὅμως τὰ ὅρη αὐτῆς καὶ ἐκπληττεσθε διὰ τὴν ἐπιμονὴν, μετ' ἧς ἡ παράδοσις διασώζει τὴν μνήμην τῶν δανείων τούτων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἄνευ δὲ ὑπερβολῆς τὰ ὑπαιθρα τῆς Ἑλληνικῆς χώρας γνωρίζουσι πλείτερον τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα δάνεια τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς, ἢ τὰ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δάνεια τῆς βασιλικῆς.» (1)

Κατόπιν τοιούτων τίτλων εἶναι ἄρα γε συγκεχωρημένον νὰ ρίπτῃ τις τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν δικαίων του εἰς τὸ χωνευτήριον τῆς λαϊκῆς ἀντιπαθείας; Ὅταν δὲ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ παραγνώρισις αὐτῆ τῶν πραγμάτων συμβαίνει ἐκ μέρους τῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρωπαϊκῇ οἰκογενεῖᾳ διακρινομένων ἐπὶ παρατηρητικῇ ἀκριβείᾳ Ὀλλανδῶν, ἐκπληττόμεθα ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν σημασίαν τοῦ προκειμένου παραπτώματος.

Ἡ μεγάλη τῆς δημοσιότητος ἔννοια συνδέεται πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ Ἑλληνικοῦ φυλετικὴν διάπλασιν, ἣτις δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων δανειστῶν. Ἀπὸ τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως μέχρι τοῦ τελευταίου ἐκλογέως, ὁ κόσμος ἐννοεῖ ἐδῶ, ὅτι πρέπει νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἰσχύν του. Ἐννοῶ ὅτι τοιοῦτοι κοινωνικοὶ ὅροι δὲν διακρίνονται ἐπὶ εὐκολίᾳ. Ἄλλ' εἶναι ἕκαστος λαὸς, ὅπως καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος, ὅ,τι δύναται. Ἐχομεν πολλῶ ἰσχυροτέρους τῶν Ὀλλανδῶν δανειστάς, τὰς κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας. Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἐπέβαλον ἐνίοτε τὴν θέλησιν των, ἀλλὰ δὲν ἐξέβρισαν τὸν τόπον κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀνὰ χεῖρας ἀναφορᾶς. Μήπως οἱ γράψαντες αὐτὴν ἀνεκάλυψαν δυνάμιν τινα ἐν Ἑλλάδι ἀνωτέραν τῶν ἐκτεθέντων πραγμάτων;

(1) Οἰκ. Ἐπιθ. Ἔτος 1, Φυλ. 5, Ἰούλιος 1873, σελ. 224.

Ἡ ἐποψις αὕτη τῆς ἐλλειπούσης πρακτικῆς ἰσχύος συνδέεται πρὸς ἑτέραν τινὰ ἐνέργειαν τῶν Ὀλλανδῶν δανειστῶν, ἣτις ὅσῳ ἀφ' ἐνὸς ἀποτελεῖ, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἰσχυρὸν ὄπλον, τόσῳ ἀφ' ἑτέρου ἢ μέχρι τοῦδε συνεχῆς χρησις ἀμβλύνει τὸ κοπτερόν μέρος αὐτοῦ. Ἡ ἀναφορὰ ὑποδεικνύει τὰς διαστάσεις τοῦ ὄπλου τούτου. Εἶναι ἡ ἐπίθεσις τῆς Ὀλλανδικῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γενικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἐν Amsterdam καὶ Rotterdam Χρηματιστηρίων καὶ μετὰ τῶν ἐν Λονδίῳ Council of Foreign Bondholders καὶ Committee of Greek Bondholders. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἀλληλοβοήθεια εἰς κοινὰς ἐπιχειρήσεις εἶναι χρησιμοτάτη. Ὅταν ὅμως εἰσάγῃται εἰς τὴν ἐπιθετικὴν πολεμικὴν καὶ ἀποτείνεται πρὸς τὸ εὐαισθητότερον διὰ μεσημβρινὸν λαὸν μέρος, τὴν ἐθνικὴν ἢ τοὶ ὑπόληψιν, δὲν νομίζω ὅτι τοιαύτη ὁδὸς δύναται διὰ τῶν φυσικῶν κατ' αὐτὴν ἐρεθισμῶν, νὰ φέρῃ ταχύτερον εἰς τὸ ποθητὸν τέλος.

Τὸ ἀσφαλέστερον σύστημα θὰ ἦτο ἢ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις ἴδρυσις ἰσχυρᾶς τινος ἀντιπροσωπείας τῶν κομιστῶν τῶν Ἑλληνικῶν χρεωγράφων τοῦ 1824 καὶ 1825, οὐχὶ ἀπὸ τίτλων ἀφηρημένων, τῶν ὁποίων ἡ ἄμετρος ἐξόγκωσις οὐδένα ὠφελεῖ, ἀλλ' ἀπὸ συγκεκριμμένων καταλόγων τῶν ὀνομάτων τῶν δικαιούχων καὶ ἰδίως εἰς ποσὰ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξ ἅπαντος αἰ ἐπὶ ἡμισυ ὀλόκληρον αἰῶνος φυσικαὶ τοῦ χρόνου περιπέτεια δὲν διήλθον ἄνευ σπουδαίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σημασίας. Ἐν γένει δὲ δὲν ἀρκοῦσιν τὰ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δημοσιευόμενα ἐπὶ τῆς γαγγραινώδους ταύτης ὑποθέσεως ξηρὰ ὑπομνήματα. Ἀπαιτεῖται πρακτικώτερα καὶ καθαρώτερα διεύθυνσις, ἀπὸ τῆς δημοσίας συζητήσεως καὶ τῆς ἐκάστοτε ἐπιτοπίου, τρόπον τινὰ, παρουσίας τοῦ δανειστοῦ, μέχρι καὶ αὐτῆς ἐτι τῆς ἐπὶ τέλους δικαστικῆς καταδιώξεως τοῦ ὀφειλέτου.

Ὁ ὅρος τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος (ἀρθ. 102) ὅτι «δι' ἰδιαιτέρου νόμου θέλει ληφθῆ πρόνοια περὶ ἐκκαθάρισεως καὶ ἀποσβέσεως τῶν ἐξωτερικῶν χρεῶν» δὲν ἔχει, μετὰ τὰς ὑφ' ἐστῶσας συνθήκας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἀγ-

γλίαν (1838) καὶ τὴν Ὀλλανδίαν (1843), τὴν ἐννοίαν τῆς καταπίεσεως τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ὀλλανδῶν κομιστῶν τῶν ἡμετέρων χρεωγράφων. Ἐπομένως ἐὰν ἡ ὑπάρχουσα νομοθεσία ἀναγράφῃ ἤδη ὠρισμένην ὁδὸν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν δανείων τούτων, δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη ἀπεκλείσθη διὰ τοὺς ξένους κυρίους αὐτῶν. Κατὰ τοῦτο ἡ ὄλη ἐκ τῆς θετικῆς νομοθεσίας δυσκολία εἶναι τὸ ἀπὸ 1 Μαρτίου 1833 διάταγμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ λέξει ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «Διατάσσομεν τὸν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, ἐπὶ προσωπικῇ αὐτοῦ εὐθύνη, νὰ μὴ διατάξῃ ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει πληρωμὴν καθυστερησάντων χρεῶν τῆς παρελθούσης περιόδου χωρὶς τὴν Ἡμετέραν εἰδικὴν περὶ τοιαύτης πληρωμῆς ἄδειαν.» Ἀλλὰ τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ δημοσίου θησαυροῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν καταδίκην αὐτοῦ. Ἀπλῶς ἐξαρτᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐκ τοῦ δοκοῦντος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας «διὰ τὴν οἰκονομικὴν τοῦ Κράτους (λέγει τὸ διάταγμα) διαχείρησιν.»

Βεβαίως ἔχει τι παράδοξον εἰς στόμα Ἑλλήνων ἢ τοιαύτη εἰς τὰ δικαστήρια παραπομπή. Καὶ ὅμως τίς οἶδεν, ἂν ἡ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἢ κατ' ἄλλον δικαστικὴ μεσολάβησις δὲν εἶναι ἢ λυσιτελεστέρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁδὸς, διὰ τὸ κατ' αὐτὴν φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ τὰς κοινῶς παραδεδεγμένας ἐγγυήσεις. Ἡ πρότασις ἔχει τι ἐξαγνιστικὸν καὶ οὐδόλως καταβιβάζει τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῶν προκειμένων διαχειριστικῶν ἰδίως δυσκολιῶν, ἐν αἷς ἐξίσου ἡμάρτησαν οἱ προϊστάμενοι καὶ τοῦ ὀφειλέτου καὶ τῶν δανειστῶν αὐτοῦ. Νομίζω δὲ, ὅτι οἱ τελευταῖοι δύνανται νὰ μοὶ ὀφείλωσι χάριν τινὰ, ἐὰν ἀντικρὺ τῶν αὐταρχικῶν, ὡς ἐξέθεσα, τάσεών των, τῶν ἥκιστα πρὸς τὸν σκοπὸν βοηθητικῶν, συνίστων αὐτοῖς τὴν βαθεῖαν μελέτην τῆς, ἐν τῷ ἐπομένῳ αἰωνίῳ δείγματι, δικαιοσύνης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ:

«Θεμιστοκλέους δὲ πρὸς τὸν δῆμον εἰπόντος, ὡς ἔχει τι βούλευμα κα

γνώμην ἀπόρρητον, ὠφέλιμον δὲ τῇ πόλει καὶ σωτήριον, ἐκέλευσάν Ἀριστείδην μόνον ἀκούσαι καὶ συνδοκιμάσαι. Φρύσαντος δὲ τῷ Ἀριστείδῃ, ὡς διανοεῖται τὸν ναύσταθμον ἐμπρῆσαι τῶν Ἑλλήνων· οὕτω γὰρ ἔσεσθαι μεγίστους ἀπάντων καὶ κυρίους τοὺς Ἀθηναίους· παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον ὁ Ἀριστείδης, ἔφη, τῆς πράξεως, ἣν ὁ Θεμιστοκλῆς πράττειν διανοεῖται, μὴ τελευσιτελεστέραν ἄλλην, μὴτ' ἀδικωτέραν εἶναι. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, πύσασθαι τὸν Θεμιστοκλέα προσέταξαν. Οὕτως ὁ δῆμος ἦν φιλοδίκαιος!

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΙ.

Ἡ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ, Πρωσικῷ καὶ Σαξωνικῷ πληθυσμῷ ἀναλογία τῶν εἰς τὰς ἀνωτάτας σπουδὰς ἀσχολουμένων εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας ἐρεύνης ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν δὲν ἀρκεῖ πᾶν φῶς εἰς διάνυσιν τῆς μακρᾶς τῆς ἀνθρωπότητος ὁδοῦ, ἀλλ' ἀπαιτεῖται φῶς πολὺ καὶ ἀπλετόν πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ὀριστικῆς προόδου. Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο ἐνδιαφέρον, ὅτι ἀφοῦ προπορεύεται ἡ Γερμανία εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν στάδιον, ἀξιόλογος εἶναι ἐπιθεώρησις τις τῶν κατ' αὐτὸ πνευματικῶν στρατιωτῶν τῆς, περιπλέον δὲ διὰ τὸν Ἑλληνα ἀναγνώστην ἔχει τι ἐξόχως περίεργον κατὰ πόσον καὶ ἡ πατρίς του συναγωνίζεται εἰς τὴν εὐρείαν ταύτην τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας ὁδόν.

Τοιοιουτρόπως τὸ μὲν ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστήμιον, ἐπὶ ὀλικοῦ τῆς Πρωσικῆς χώρας πληθυσμοῦ (τῷ 1871) 24 693 966 κατοίκων, περιελάμβανεν ἐσχάτως 2 204 φοιτητάς, ἐξ ὧν 1 748 ἦσαν Πρῶσσοι καὶ 456 ἄλλοι Γερμανοὶ καὶ ξένοι. Τὸ δὲ ἐν Λειψία Πανεπιστήμιον, ἐπὶ ὀλικοῦ τῆς Σαξωνικῆς χώρας πληθυσμοῦ (τῷ 1871) 2 556 244 κατοίκων, περιελάμβανε (τῷ 1871) 2 113 φοιτητάς, ἐξ ὧν 883 Σάξωνες, 1 111 Γερμανοὶ καὶ 210 ξένοι. Τὸ δὲ ἐν Ἀθῆναις Πανεπιστήμιον, ἐπὶ ὀλικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας πληθυσμοῦ (τῷ 1870) 1 457 894 κατοίκων, περιέλαβε (κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1873—74) 1 352 φοι-

τητάς, ἐξ ὧν 1 037 ἐκ τῆς ἑσω Ἑλλάδος, 313 ἐκ τῆς ἑξω καὶ 3 ξένους.

ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἐλκυστικότητος τῶν ἑξωθεν φοιτητῶν, τὸ Σαξωνικὸν Πανεπιστήμιον κατέχει τὴν ὑψηλοτάτην τῶν θέσεων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐξῆς ἀναλογία. — 1 324 (Λειψία): 456 (Βερολίνον): 313 (Ἀθῆναι). Ἐὰν περιορίσωμεν τὴν σύγκρισιν μεταξὺ Λειψίας καὶ Ἀθηνῶν, ὅσον ἰδίως ἀφορᾷ τὸν ἑξωθεν ὁμογενῆ εἰς φοιτητάς πληθυσμὸν αὐτῶν, οἱ 1 111 τοῦ Σαξωνικοῦ Πανεπιστημίου δὲν διατελοῦσι πρὸς τὸ ὅλον Γερμανικὸν ἔθνος εἰς οἷον λόγον εὐρίσκονται οἱ 313 τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου πρὸς τὸ ὅλον Ἑλληνικὸν ἔθνος. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς Σαξωνίας Γερμανικὸς ἐν γένει πληθυσμὸς ἀναδιβάσεται εἰς πλείονα τῶν 60 ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ἀφοῦ δὲ οἱ ἐκ τῆς ἑξω Ἑλλάδος φοιτηταὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι σχεδὸν τὸ τρίτον τῶν ἐκ τῆς ἑξω Γερμανίας φοιτητῶν τῆς Λειψίας, ἔπρεπεν ἀναλόγως ὁ ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς νὰ προσεγγίζῃ τὰ 20 ἑκατομμύρια, ἐνῶ, ὡς γνωστὸν, ἀμφίβολον εἶναι ἂν ἅπασα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, δι' ὅλων τῶν φυλῶν αὐτῆς, δύναται νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τοσαύτην ἀνθρώπων ποσότητα. Αἱ ἀριθμητικαὶ αὗται σχέσεις εἶναι λίαν ἐνδεικτικαί· μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπιρροὴν τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἐκτὸς τῆς Λειψίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα Γερμανικὰ Πανεπιστήμια, τὰ πορίσματα τῆς ἀνωτέρω συγκρίσεως δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῶσι.

Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐν ὅλη τῇ σχετικῇ σμικρότητι αὐτοῦ, διετήρησε καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς κύκλον ἐνεργίας εὐρύτατον. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτάτων τὸ κοινωνικὸν τοῦτο φαινόμενον ἐκτυλίσσεται κανονικῶς εἰς ὅλα τὰ στάδια τῆς Ἑλληνικῆς δραστηριότητος καὶ ἐπὶ τῆς παιδείας ἰδιαιτέρως. ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην, τὸ αἰώνιον ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ κέντρον τῆς Ἀνατολῆς ἰδοῦ ποίας διευθύνσεις μαρτυρεῖ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ρεῦμα ἐντὸς τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1873—74:

Θράκη	42φοιτ.	Κρήτη	30φοιτ.
Ἑλλ. Βουλγαρία	4 »	Κύπρος	4 »
Μακεδονία	50 »	Μικρὰ Ἀσία	28 »
Ἡπειρος καὶ Ἀλβανία	54 »	Νῆσοι Μικρᾶς Ἀσίας	46 »
Θεσσαλία	51 »	Ρουμανία	4 »

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου ἐξάγομεν, ὅτι ἡ ἑκτασις τῆς πνευματικῆς πρὸς τὰς Ἀθήνας ἔλξεως εἶναι ἀκριβῶς ἀνάλογος πρὸς τὴν γεωγραφικὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀποκατάστασιν περὶ τῆς ἀνατολικῆς κατὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν λεκάνης, ἀπὸ τῆς Ὀρθρουσ διατῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Θράκης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, μέχρι τῆς ἀντικρυ τοῦ Ταινάρου Κρήτης.

Ἡ ἐθνολογικὴ ἐννοια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου φαινομένου εἶναι μεγάλης σημασίας καὶ εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμὸν σοβαρᾶς, ὥστε ἔπρεπε, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, οἱ διανοοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὸν ἐμπειπιστευμένον ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἑλληνισμοῦ θαυμάσιον τοῦτον μοχλὸν τῆς περαιτέρω προόδου τῆς μεγάλης ἀνατολικῆς ἀνθρωπότητος.

ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝ ΑΥΣΤΡΙΑ

ΚΑΙ

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΩΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΒΑΣΙΣ.

I.

Ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ παρούσα ἑκπτώσις τῆς τιμῆς τοῦ ἀργύρου, ἦτοι ἀπὸ 2 $\frac{1}{2}$ ἑτῶν, ἐχωρίσθη ἐν Αὐστρίᾳ ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς (agio) τοῦ μετάλλου εἰς ὑπερτίμησιν ἀργύρου καὶ ὑπερτίμησιν χρυσοῦ. Ἡ τελευταία αὕτη διατελεῖ μετὰ τινος ἐπιμονῆς εἰς 9 $\frac{1}{10}$, ἐνῶ ἡ τοῦ ἀργύρου κατέβη ἤδη εἰς τὸ ἀπὸ ἐννέα ἑτῶν ἀγλήκουστον ποσοστὸν τῶν 1 $\frac{1}{10}$ καὶ ὡς φαίνεται προῶρισται νὰ κατέλθῃ προσεχῶς εἰς τὸ ἄρτιον καθέσον ἢ μὲν Γερμανία δὲν ἀπηλλάγη εἰσέτι τῶν ἀρχαίων τῆς ἀργυρῶν νομισμάτων, ἡ δὲ παραγωγή τοῦ ἀργύρου ἐν Ἀμερικῇ ἐξακολουθεῖ ἀυξάνουσα. Ὑπὸ τῆς περι-

στάσεις ταύτας ἐπόμενον ἦτον αἱ Κυβερνήσεις τῆς Αὐстро-Οὐγγαρίας νὰ μένωσιν ἐπιφυλακτικαὶ ἀπέναντι τοῦ ζητήματος τῆς ἐπαναλήψεως τῶν εἰς μετρητὰ πληρωμῶν, ἦτοι τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

Τὰ μειονεκτήματα τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν συναλλακτικῶν ὀργάνων, οἷα παρίσταται σήμερον ἐν Αὐστρίᾳ, Ῥωσίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, τασοῦτον διακωλυτικῶς ἐπιδρῶσιν εἰς τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς καὶ βιομηχανίας τῶν εἰρημένων χωρῶν, ὥστε τῆς παρούσης ἀκριβῶς στιγμῆς ὀφείλομεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν, καθ' ἣν αἱ οὐσίαι, αἱ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκείνων ἀναγκαῖαι, εἶσιν ἐλάχισται συγκριτικῶς.

Τὰ μειονεκτήματα ἐκεῖνα συναψίζονται εἰς τὰ ἐξῆς ἄρθρα.

1) Ἐν τῇ ὁμαλῇ στάσει τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ συναλλακτικῶν μέσων οἱ καθημερινοὶ κυματισμοὶ κατὰ τὰς συναλλαγὰς προσδιορίζονται ἐκ τῆς συσσωρεύσεως καὶ τῆς φυγαδεύσεως τοῦ μεταλλικοῦ ἐπομένως αἱ τιμαὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια ἐκ τούτου δὲν πάσχουσιν ἀλλοίωσιν. Οἱ κυματισμοὶ οὗτοι, ἐν περιπτώσει πληθώρας καὶ ἐκ τούτου ὑποτιμῆσεως τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ συναλλακτικῶν μέσων, ἐπεκτείνονται εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ συναλλακτικὰ ὄργανα καὶ ἐκφράζονται διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς τρεχούσης τιμῆς τούτων συγκριτικῶς πρὸς τὴν ὀνοματικὴν ἀξίαν (disagio), ταύτων δ' ἡ τρέχουσα ἀξία τῶν συχνοτέρους καὶ μεγαλειτέρους κυματισμοὺς παρουσιάζει, ὅσοι πλέον κῦξησε τὸ ἐν κυκλοφορίᾳ ποσὸν αὐτῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅσοι πλέον ὑπετιμῆθησαν τὰ συναλλακτικὰ μέσα.

2) Οὐδὲν ἀπολείπεται εἰς τοὺς παραγωγοὺς τῆς ἐνδιαφερομένης χώρας ἢ ἡ ὑψώσεις τῶν τιμῶν ἀναλόγως τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ συναλλακτικοῦ μέσου (disagio). Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δύνανται οὗτοι νὰ συμμορφώσωσι τὰς τιμὰς πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἀλλοιώσεις τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων, ὀφείλουσιν, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ ζημιῶν, νὰ λάβωσιν ὡς βάσιν τὴν ὑψίστην δυνατὴν ὑποτίμησιν· δηλαδή ὀφείλουσιν νὰ ὑψώσωσι τὰς τιμὰς οὐ μόνον ἀναλόγως τοῦ μέσου ὄρου τῆς καθ' ὀρισμένην χρονικὴν περίοδον ὑποτιμῆσεως, ἀλλὰ νὰ προσθέσωσιν εἰς ταύτας καὶ ποσοστὸν τι ἐξασφαλιστικόν, διὰ τὸν κίνδυνον αἰφνιδίας ἐξ ἀπρόοπτων περιστάσεων περαιτέρω ἀυξήσεως τῆς ὑποτιμῆσεως. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀυξάνουσιν αἱ τιμαὶ πάντων ἐκείνων τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα δὲν διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς, εἰς ποσὸν ἀνώτερον τῆς κατὰ τὴν ἀγορᾶν ἐκείνην τρεχούσης

τιμῆς των. Οἱ δὲ παραγωγοὶ ἐκ τούτου πάλιν ζημιοῦνται ἐν τῇ ἀπέναντι τῆς ἀλλοδαπῆς πρὸς συναγωνισμόν ἱκανότητι των ὡς καταναλωταὶ ἀκατεργάστων καὶ ἐπικουρικῶν τῆς βιομηχανίας εἰδῶν.

3) Πρὸς τὰς φυσικὰς ταλαντεύσεις, τὰς παρομαρτούσας πάντοτε τῇ παραγωγῇ καὶ τῇ καταναλώσει, καθὼ προκυπτούσας ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν συγκομιδῶν, τοῦ κλίματος καὶ ἄλλων ἐπιδρῶσων ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς περιστάσεων, προστίθενται ἤδη καὶ αἱ τεχνικαὶ ἐπιδράσεις τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς ἀγοραίας τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων καὶ δίδουσιν εἰς τὰς συναλλαγὰς χαρακτῆρα κυβείας μᾶλλον ἢ κατάστασις δ' αὖτις εἶναι λίαν ἐπιζήμιος, διότι ὑπὸ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς οἱ πολλοὶ καθίστανται (εἰς βαθμὸν μείζονα ἢ ἐν ἄλλαις περιστάσεσι) θύματα ἀσυνειδήτων κερδοσκοπῶν, μεμυημένων εἰς πᾶν τέχνασμα, δι' οὗ παγιδεύονται μυριάδες ἀνθρώπων ἐργαζομένων ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου των.

4) Ἔτερον μειονέκτημα τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν συναλλακτικῶν μέσων συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ κυματισμοὶ τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἀγοραίας τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐπηρεάζουσι βραδύτερον τὰς τιμὰς τοῦ μικροῦ ἐμπορίου ἢ τὰς τοῦ μεγάλου, διότι αἱ τελευταῖαι ὑπαγορεύονται κυρίως ὑπὸ τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς, ἐνῶ αἱ πρῶται κατὰ μέγα μέρος κανονίζονται ἐκ τῶν ἕξεων. Ὅταν ἐπομένως ἐπέρχηται καὶ βαίνῃ αὐξάνουσα ἢ ὑποτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων, ἐπιδρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τὸ μέγα ἐμπόριον, ἐνῶ πολὺς χρόνος παρέρχεται πρὶν ἢ φθάσῃ νὰ προσαρμώσῃ τὸ μικρὸν ἐμπόριον τὰς τιμὰς του εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν τῶν συναλλακτικῶν μέσων. Καὶ τὰνάπαλιν, ὅταν ἐλαττωῦται ἢ ὑποτίμησις, τὸ τοιοῦτον ἀμέσως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς, ἐνῶ τὸ μικρὸν ἐμπόριον εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀντισταθῇ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν. Μήπως καὶ ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις δὲν ἔχομεν τὴν πεῖραν, ὅτι αἱ τιμαὶ εἰς τὸ μικρὸν ἐμπόριον μετὰ δυσκολίας καὶ βραδέως παρακολουθοῦσι τὰς τοῦ μεγάλου ἐμπορίου τιμὰς; Περὶ ἀρτοποιῶν τοῦτο εἶναι παροιμιῶδες.

5) Τὴν αὐτὴν παρατήρησιν δύναται τις νὰ ποιήσῃ ὡς πρὸς τὰ ἡμερομίσθια. Ταῦτα λίαν βραδέως μόνον παρακολουθοῦσι τοὺς κυματισμοὺς τῶν τιμῶν, τοὺς προερχομένους ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἀγοραίας τιμῆς τοῦ συναλλακτικοῦ μέσου. Δύναται μάλιστα νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι καὶ μετὰ μακροῦ χρόνου πάροδον δὲν ἐπιδρῶσι κατ' ἀναλογίαν πλήρη οἱ κυματισμοὶ ἐκεῖνοι ἐπὶ τὰ ἡμερομίσθια, τούλα-

χιστον κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμῶν πεῖραν. Ἄλλοτε συνεχῶς ἐγένετο τὸ παράπονον, ὅτι οἱ ἐργάται ζημιοῦνται ἐν τοῦ ὅτι οἱ ἐργοδοταὶ δὲν ὑφούσιν ἐν ταχύτητι ἐπαρκεῖ τοὺς μισθοὺς, ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τῆς ἐκπτώσεως τῶν συναλλακτικῶν μέσων. Σήμερον ὅμως ἔχομεν τὴν πεῖραν τοῦ ἐναντίου, ὅτι τοῦτέστιν εἰσέτι δὲν παρηκολούθησε τὴν ἀπὸ ἐτῶν ἐπελθοῦσαν ἐπαισθητὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐκπτώσεως τῶν τιμῶν τοῦ συναλλακτικοῦ μέσου ἢ ἀνάλογος ἐλάττωσις τῶν ἡμερομισθίων· ἰδίως ἂν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι ἡ ἐκρηξίς τῆς κρίσεως, καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις, καθ' ἃς ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ τῶν τοῖς μετρητοῖς πληρωμῶν, ἐπήγαγεν ἐλάττωσιν τῶν ἡμερομισθίων.

Τὸ γεγονός, ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Αὐστρίας πληρόνεται τὰ ἀνώτατα τῶν ἡμερομισθίων τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἐν δὲ τῇ γειτονεύουσῃ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Σιλεσίας τὰ κατώτατα δι' ἀγροτικὰς ἐργασίας, ὅτι π. χ. πλύτρια ἐν Βιέννῃ ἐκτὸς τῆς τροφῆς λαμβάνει ἡμερομίσθιον 1 $\frac{1}{2}$ φιορινίου, ἐν Βρεσλαυίᾳ δὲ ἐκτὸς τῆς τροφῆς μόνον $\frac{1}{2}$ φιορινιον, — δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἢ διὰ τῶν ἐπιδράσεων τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν συναλλακτικῶν μέσων, καθόσον ἡ Βρεσλαυία ὑπὸ βιομηχανικὴν ἐποψίν δὲν καθυστερεῖ τῆς Βιέννης. Ἐνῶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἀνώτατος ὅρος ἡμερομισθίου ἀγροτικοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1873, καὶ δὴ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Βρέμης (Bremen) ἀνῆλθεν εἰς φιορ. 4 καὶ 35 καραντάνια, ὁ δὲ κατώτατος ὅρος, ἐν Ὀππελνι (Oppeln) τῆς Σιλεσίας ἦτο 35 καραντάνια· τὸ κατώτατον ἡμερομίσθιον περίξ τῆς Βιέννης ἀνευ τροφῆς εἶναι φιορ. 1 καὶ 60 καραντάνια, μετὰ τροφῆς δ' ἐξαιρέτου δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐργάτης ἀντὶ ἡμερομισθίου κατωτέρου τοῦ ἐνός φιορινίου. Ἡ ὑψηλὴ αὕτη στάσις τῶν ἡμερομισθίων ἐν μέρει μὲν ἴσως ὀφείλεται εἰς τὴν γειτνίασιν τῆς πρωτευούσης καὶ τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ ἐκτελέσεις οἰκοδομῶν· ἀλλὰ δὲν δύνανται ταῦτα νὰ ᾔναι ὁ μόνος λόγος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔπρεπε περίξ τοῦ Βερολίνου νὰ ὑπάρχωσι τ' ἀνώτατα καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἡμερομίσθια. Ἀναμφίβολον λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡ ἐκπτώσις τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων, καίτοι βραδέως κατ' ἀρχὰς ἐπιδρῶσα, ὑψοῖ σπουδαίως τὰ ἡμερομίσθια. Ἡ ἐγγχώριος βιομηχανία ζημιοῦται ἐν τούτοις ἐκ πούτου, ἀπέναντι τῆς ἐπὶ μετρητοῖς πληρονοῦσης ἀλλοδαπῆς, πολὺ περισσότερον, ἀφ' ὅσον δύναται νὰ ἐπανορθωθῇ διὰ προστατευτικῶν δασμῶν.

Μέγα ἀκόμη μειονέκτημα εἶναι, ὅτι οἱ κυματισμοὶ τῆς τρεχούσης ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐμπνέουσιν εἰς τὸν τόπον κλίσις εἰς τὰς τυχερὰς κερδοσκοπίας, δι' ὧν βαθυηδὸν ἢ ἀρχαία, βρα-

δεῖα μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῆς, μέθοδος πρὸς ἀποκατάστασιν εὐπορίας ἀντικαθίσταται διὰ τῆς τάσεως τοῦ ταχέως πλουτισμοῦ, ἥτις τάσις ἔχει συνέπειαν τὴν αὐξησιν τῶν κινδύνων καὶ ζημιῶν.

Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ταλαντεύσεως καὶ ἀβεβαιότητος πρέπει νὰ τεθῆ τέρμα, ἀν θέλωμεν νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῆ ἡ φιλοπονία τοῦ λαοῦ διὰ συνεχῶν ἀπογοητεύσεων.

Πᾶν σχέδιον σπουδαῖον περὶ ἀποκαταστάσεως, ἔστω καὶ μέχρι βαθμοῦ τινος, κανονικῆς τάξεως, δεόν νὰ ὀρμᾶται ἐξ ἐκτιμήσεως τοῦ ἀναγκαιοῦντος ποσοῦ κυκλοφορίας συναλλακτικῶν μέσων. Ἄν ζητήσωμεν δὲ τὸ ἐπὶ τούτῳ μέτρον (διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξευρεθῆ ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τῶν συναλλαγῶν ἐνὸς τόπου, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ποσότης τῶν ἀναγκαιῶν συναλλακτικῶν ἀξιών διαφεύγει τῶν στατιστικῶν ἔλεγχον) δὲν ὑπολείπεται ἡμῖν ὡς τοιοῦτον, ἢ νὰ λάβωμεν ὡς βᾶσιν τὸ ποσὸν τῶν συναλλακτικῶν μέσων τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐν αἷς ὑπάρχει ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία. Ἐν ταῖς χώροις ταύταις, ἐν αἷς ἔνεκα τῆς πληθύος χαρτίνων συναλλακτικῶν μέσων ἐξέπεσαν ταῦτα κατωτέρω τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας των, τὰ δ' εὐγενῆ μέταλλα τιμῶνται πλέον τοῦ ἀρτίου, ἐξευρίσκεται τὸ ἀναγκαιοῦν ὀνομαστικὸν ποσὸν συναλλακτικῶν μέσων, ἀφαιρουμένου, ἀπὸ τοῦ ἐν γένει κυκλοφοροῦντος ποσοῦ, ποσοστοῦ τινος, ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν ὑπερτίμησιν τῆς τρεχούσης ἀξίας τοῦ μετάλλου (agio).

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀποκτῶμεν τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα (εἰς αὐστρ. φιορ.)

Χῶραι	Γεν. κυκλοφορία	Υπερτίμ. ἀργυρ.	Κανον. κυκλοφορία	Πληθ.	Κυκλοφ. κατ' ἄτομ.
Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς	1500	10 ⁰ / ₀	1350.	41	32, 92
Ἰταλία	720	12 ⁰ / ₀	633,	24	26, 39
Αὐστρία	700	6 ⁰ / ₀	658	35	18, 8
Εὐρώπη Ρωσία . . .	1120	10 ⁰ / ₀	1008.	70	14, 4
Γαλλία	1200	1 ⁰ / ₀	1198.	35	34, 2

Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι δίδουσι σχετικὸν μόνον μέτρον, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν στάσιν τῆς ὑποτιμῆσεως τῆς τρεχούσης ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν μέσων περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1874. Ἐπειδὴ αἱ συναλλαγαι, δηλ. τὸ ἄθροισμα τῶν ἀγορῶν, μισθοδοσιῶν καὶ λοιπῶν πράξεων, εὐρίσκονται ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιωθεῖ, δηλ. σήμερον αὐξάνουσι καὶ αὐριον ἐλαττοῦνται, ἀνάγκη, ἐν αἷς χώραις ὑφίσταται ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία καὶ ἐπῆλθεν ὑπέρβασις τοῦ ἀναγκαιοῦντος πο-

σοῦ συναλλακτικῶν μέσων, ν' ἀλλοιοῦται διηνεκῶς καὶ τὸ ποσοστὸν τῆς ἐκπτώσεως τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ συναλλακτικοῦ μέσου, νὰ πίπτῃ δηλ. ἡ ὑποτίμησις ὁσάκις αὗται ἐλλαττοῦνται. Ἐν μεγίστην ἐκπτώσιν ἡ ὑποτίμησις αὕτη πάσχει, ὅταν αἱ συναλλαγαι ἀνθῶσι, τὴν μεγίστην δ' ὑψωσιν ὑφίσταται, ὁσάκις αἱ συναλλαγαι ἐλλαττοῦνται ἐπαισθητῶς διὰ τῆς ἐπελεύσεως ἢ ἔστω καὶ τῆς προσεγγίσεως μόνον ἐκτάκτων συμβεβηκότων διαταρακτικῶν τῆς συναλλαγῆς, π. χ. πολέμου. Ὁ κυριώτατος λόγος τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν συναλλακτικῶν μέσων εἶναι ἐκάστοτε εἰς καὶ ὁ αὐτὸς, ἡ ὑπερμετρος αὐτῶν ποσότης συγκριτικῶς πρὸς τὰς συναλλαγὰς. Ἡ δυσαναλογία αὕτη δυνατὸν νὰ προέρχεται ἐκ τῆς δημιουργήσεως ὑπερμέτρου ποσοῦ συναλλακτικῶν μέσων, ἢ ἐκ τῆς σπουδαίας τῶν συναλλαγῶν ἐλαττώσεως. Ἡ τελευταία αὕτη περιστάσις συμβαίνει ὁσάκις, συνεπεῖα αἰφνιδίων πολιτικῶν συμβεβηκότων, τὸ κοινὸν κυριεύεται ὑπὸ φόβων, καὶ συνεπῶς ἐπέρχεται γενικὴ παραλυσις τῶν συναλλαγῶν. Διδασκτικωτάτη ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἔσται μελέτη τῶν ἀλλοιώσεων, ὡς ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου ὑπέστη ἀπὸ τοῦ 1848 ἐν Αὐστρίᾳ.

Ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς εὐρίσκει ἐν ταύταις σκιαγραφίαν οὕτως εἶπεῖν τῶν τυχῶν τῆς Αὐστρίας. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον 1848 τὰ γραμμάτια τῆς Αὐστριακῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐτιμῶντο εἰς τὸ ἀρτίον. Μετὰ τὴν Φεβρουαριανὴν ἐπανάστασιν ἐπῆλθεν ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου, καὶ ἀνέβη κατὰ τὴν Ἰουνιακὴν μάχην τῶν Παρισίων εἰς 17⁰/₀, κατέπεσε δὲ κατὰ τὸν ἐπόμενον Αὐγουστον πάλιν εἰς 6¹/₂ ⁰/₀. Διαρκοῦντος τοῦ Οὐγγρικοῦ πολέμου ἀνέβη εἰς τὰ 22⁰/₀, ἡ δὲ ἀποκατάστασις τῆς ἡσυχίας τὴν κατέβασεν εἰς 7⁰/₀. Ἐν καιρῷ τῶν Πρωσικῶν περιπλοκῶν ὑψώθη εἰς 33⁰/₀, μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1853 διάλυσιν αὐτῶν κατέβη εἰς 8⁰/₀. Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος ἐπέφερον ὑψωσιν εἰς 39⁰/₀. Συνεπεῖα δὲ τῆς ἐπακολουθησάσης ἐκτάκτου ἀκμῆς πάντων τῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας ἠῤῥξησε τοσοῦτον ἡ ἀνάγκη συναλλακτικῶν ἀξιών, ὥστε ἡ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου κατέβη εἰς 1³/₄ ⁰/₀. Ἡ ἐκρηξις τῆς ἐμπορικῆς κρίσεως τοῦ 1857 ἐπήγαγεν αὐθις γενικὴν τῶν ἐργασιῶν κατὰπτωσιν, ἣν καὶ ἡ Αὐστρία, καὶ τοὶ μὴ ἀμέσως αὐτῆς μετέχουσα, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ ἡ δὲ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου ὑψώθη πάλιν εἰς 8⁰/₀, ἀλλ' ἤδη ἐν τέλει τοῦ 1858 ἔφθασε τὴν ἐντὸς δεκαετίας μὴ συμβᾶσαν ἐκπτώσιν εἰς 1¹/₂ ⁰/₀. Μετὰ τοῦ ἔτους 1859 κατέλαβον τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα τὰ περιβόητα ἐκεῖνα νέφη, τὰ

ἐπαγαγόντα τὴν λαίλαπα τοῦ ἰταλικοῦ πολέμου. Μετ' αὐτοῦ ὑψώθη καὶ ἡ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου εἰς τὰ 40 % ἀνεληθούσα ἐν ἀρχῇ τοῦ 1861, ἀξαναουτῶν τῶν μετὰ τῆς Οὐγγαρίας περιπλοκῶν, εἰς 52 %¹. Συγχρόνως δ' ὑπερέβη ἡ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Βθν. Τραπεζῆς τῆς Αὐστρίας τὸν ἀνώτατον ὅρον τῶν 488 ἑκατομμυρίων φιορινίων, ἐνῶ τὸ μεταλλικὸν ἀποταμίευμά της ἀνήρχετο εἰς μόνον ποσὸν 89 %² ἑκατομ. τὰ εἰς νόμισμα πληρωτέα συναλλάγματα τοῦ χαρτοφυλακίου μόνον εἰς 6 ἑκατομ., τὸ λοιπὸν χαρτοφυλάκιον εἰς 55 %³ ἑκατομ., καὶ τὰ δάνεια εἰς 61 ἑκατομ. Ἐκτοτε ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου ἤρξατο πάλιν πίπτουσα, ἀφοῦ ἡ σύνοδος τῶν ἡγεμόνων ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ ἡ Αὐστρο-Πρωσικὴ συμμαχία κατὰ τῆς Δανίας κατηύνασαν τὸν γενικὸν ἐρεθισμὸν, καὶ ἐπειδὴ ἡ σύναψις τῶν ἐμπορ. συμβάσεων ἔδωκε νέαν ὄψιν εἰς τὴν δραστηριότητα τῶν συναλλαγῶν, εἰς τρόπον, ὥστε τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἔλαβεν ἀνάπτυξιν ἀνωτέραν πάσης προόδου, ἐνῶ συγχρόνως ἡ κυκλοφορία τῶν γραμματίων ἠλαττώθη κατὰ 150 ἑκατομ. φιοριν. τὸ δὲ χαρτοφυλάκιον ἀνήλθεν εἰς 107 ἑκατομ. Οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸν φεβρ. 1866 ἡ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου κατέβη εἰς 1 %⁴, καθ' ἣν ἐποχὴν ἤδη ὁ πόλεμος ἦτον ἀποφασισμένος. Ἀφοῦ οὗτος μετὰ τινὰς μῆνας ἐκηρύχθη, ἐδόθη δὲ ἡ ἀδεια τῆς ἐκδόσεως χαρτονομίσματος τῆς Κυβερνήσεως, συγχρόνως ἡ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου ἀνήλθεν εἰς 25 %⁵, ἔφθασε δὲ τὰ 30 %⁶ πρὸ τοῦ μετὰ τῆς Οὐγγαρίας συμβιβασμοῦ.

Συνεπεία τῆς ἐξαιρέτου συγκομιδῆς τοῦ 1868 κατῆλθε πάλιν εἰς 11 %⁷ ἀνέβη δὲ βαθμηδὸν πάλιν εἰς 31 %⁸ ἐπὶ τῇ θολώσει τοῦ πολιτικοῦ ὀρίζοντος καὶ τῇ ἐκρήξει τοῦ Γαλλο-Γερμανικοῦ πολέμου. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη 1871—72 ἐξέπεσεν ἡ τοῦ ἀργύρου ὑπερτίμησις εἰς 5 %⁹, καὶ τοι ἡ ἐν γένει κυκλοφορία τῶν τραπεζικῶν γραμματίων ἔφθασε τὰ 700 ἑκατομ., ὑπάρχοντος μεταλλικοῦ ταμιεύματος 145 ἑκατομ., συναλλαγμάτων εἰς μεταλλικὸν πληρωτέων 1 %¹⁰ ἑκατομ. καὶ χαρτοφυλακίου 160 ἑκατομ. κατὰ δὲ τὰ δύο ἐπόμενα ἔτη, καὶ τοι ἐξερράγη ἡ κρίσις, ἔπαθε περαιτέρω ἔκπτωσιν ἡ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου μέχρι 4 %¹¹. Τὸ ἔκτακτον τοῦτο καὶ περίεργον φαινόμενον σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἔκτακτον ὑποτίμησιν τοῦ ἀργύρου, τὴν ἐπεληθούσαν ἐκ τῆς Γερμανικῆς νομισματικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1873. Ἐκτοτε διεκρίθη ἀποτόμως ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης ἀξίας τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς τοῦ ἀργύρου καὶ βαθμηδὸν ἀποπέσθη διαφερὰ μεταξὺ ἀμφοτέρων 6 %¹². Συνεπεία τῆς ὑποτιμῆ-

σεως τοῦ ἀργύρου κατέβη καὶ ἡ ἐν Αὐστρο-Οὐγγαρία ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης αὐτοῦ τιμῆς εἰς περίπου 4 %¹³, ἐνῶ ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ χρυσοῦ ἀνήλθεν εἰς 8—9 %¹⁴. Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι παρὰ τὰς φοβερὰς ταύτας ταλαντεύσεις εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν τοῦ ἀργύρου ὑφίστανται καὶ μικρότεραι σχεδὸν ἡμερήσιοι παραλλαγαι, εἰς τρόπον ὥστε σπανίως ἡ ὑπερτίμησις τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου ἐπὶ διάστημα πλεόν τῶν δύο μηνῶν μένει εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Ἐντὸς δὲ τῆς περιόδου 1 μέχρι 4 μηνῶν πάσχει ἀλλοιώσεις πλειόνων ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι προφανές, ὅτι τοιαῦται ταχεῖαι παραλλαγαι δὲν προφθάνουσι νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων, ἐκ τούτου καὶ μόνου παρίσταται ἡ ἀνάγκη νὰ ὀρίζωνται ταῦτα κατὰ τι ὑψηλότερον ἀφ' ὅσον ἦτον ἀναγκαῖον, ἂν αἱ παραλλαγαι αὗται δὲν ὑπῆρχον. Καὶ μόνος ὁ λόγος οὗτος συνεπάγεται ἐν Αὐστρία, καὶ ἀφαιρέσει τοῦ ποσοστοῦ τῆς ὑπερτιμήσεως τοῦ ἀργύρου, ἡμερομισθία ἀνώτερα τῶν ἐν γειτονικαῖς χώραις ὑπαρχόντων, ἐν αἷς ἡ πληρωμὴ γίνεται τοῖς μετρητοῖς.

II.

Ἴνα προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τῆς ἐν περιπτώσει ἐκτάκτων καταστροφῶν, οἷαι αἱ περιγραφεῖσαι, ὑποτιμήσεως, δεόν ὅπως ὀρισθῇ ὁ ἀνώτατος ὅρος τοῦ ἀναγκαίου εἰς κυκλοφορίαν ποσοῦ συναλλακτικῶν μέσων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν ὁμοειδεῖ χρονικῇ περιόδῳ ὑψίστης ὑποτιμήσεως. Εἰδικῶς, προκειμένου περὶ Αὐστρίας, ἔπρεπε νὰ ληθῇ ὡς βάσις τὸ ἔτος 1866—67, διότι τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς πλησιέστερον καὶ μᾶλλον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν σημερινὴν στάσιν τοῦ πληθυσμοῦ, χορηγεῖ μέτρον ὀρθώτερον, ἢ τὰ ἔτη 1861—62, καθ' ἃ ἔνεκα ἐλάσσονος πληθυσμοῦ καὶ ἐλάσσονος ἀναπτύξεως τῆς δραστηριότητος τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν συναλλαγῶν, τὸ ποσὸν τῶν πράξεων, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν συναλλακτικῶν μέσων δὲν ἦτο ὅσον σήμερον μέγα. Πιστεύομεν ἐπομένως, ὅτι εἴμεθα ἀσφαλεῖς, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι μὲ τὸν σημερινὸν μέσον ὅρον τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ συναλλακτικῶν μέσων (ὃν ἂς ὀρίσωμεν εἰς 700 ἑκατομ. φιορινίων εἰς γραμμάτια τῆς τραπεζῆς καὶ τοῦ δημοσίου) ἡ ὑποτίμησις καὶ ἐν περιπτώσει πολέμου δὲν δύναται νὰ ὑψωθῇ ἀνωτέρω τῶν 25 %¹⁵.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναλογίας ταύτης ὁ ἐν κανονικῇ καταστάσει ἀνώτατος ὅρος τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ χαρτίνων συναλλακτικῶν μέσων θὰ φθάσῃ τὰ 525 ἑκατομ. φιορινίων. Ἴνα ἡμεθα ἀσφαλεῖς διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον καὶ λάβωμεν πρόνοιαν ἐπὶ ἐνδεχομένῳ ἐκτάκτῳ μείζονι κυματισμῷ, ἂς ὀρίσωμεν τὴν χρῆσιν γραμματίων τῆς τραπεζῆς ἢ τῆς ἐπικρατείας εἰς ποσὸν σπουδαίως κατώτερον τοῦ ἀνωτέρω ὀρισθέντος ἀναγκαίου ποσοῦ συναλλακτικῶν μέσων. Κατὰ τὸν σημερινὸν ἰσολογισμὸν κυκλοφοροῦσιν, ἐκτὸς τῶν κερμάτων, μόνον 287 ἑκατομ. τραπεζ. γραμμάτια καὶ 343 ἑκα-

τομ. γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας. Ἄς ὑποθέσωμεν λοιπὸν, ὅτι ἡ ἐπικράτεια ἀποσύρει γραμμάτια τῆς 200 ἑκαταμμυρίων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀνώτατος ὅρος ἀναγκαιῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀποτελεῖτο ἀπὸ :

- 1) τὰ κέρματα.
- 2) 143 ἑκατομ. γραμματίων τῆς ἐπικρατείας
- 3) 277 » » τραπεζικῆς καὶ
- 4) 228 » » $\frac{1}{2}$ καὶ 1 φιορινίου εἰς ἀργυρον.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπελογίσθη ἐπὶ τῇ βάσει περιστάσεων ἐκτάκτων παραλυσίας τῶν συναλλαγῶν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1866, ὁ ἀναγκαιῶν ἀνώτατος ὅρος εἶναι πολὺ ὑπέρτερος, καὶ δὴ τοῦλάχιστον κατὰ 100 ἑκατομ. τοῦ δὲ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἐν ταῖς συναλλαγαῖς δραστηριότητος προοδευόντων, θέλει συναυξάνει καὶ ὁ ἀνώτατος ἐκεῖνος ὅρος. Ἐὰν δὲ κενὸν θέλει ἀναπληρωθῆ διὰ μεταλλικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θέλει εὐρεθῆ ἐν κυκλοφορίᾳ ποσὸν ἀνώτερον τῶν 200 ἑκατομ. φιορινίων, κατ' ἀνάγκην ἢ τῶν συναλλαγῶν αὐξομείωσις θέλει συνοδεύεσθαι μόνον ἀπὸ προσέλευσιν καὶ φυγάδευσιν μεταλλικοῦ ὑποτίμησις ὄρων τῶν χαρτίνων συναλλακτικῶν μέσων δὲν θέλει λαμβάνει χώραν.

Ἐὰ μέσα εἰς κάλυψιν τῶν τόκων ἐνὸς δανείου ἐκ 200 ἑκατομ. φιορινίων, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν τῆς Αὐστρίας, ἤθελον οἰκονομηθῆ ἐκ τῶν οἰκονομιῶν τῆς κατασκευαστικῆς ἐπὶ τῆς προμηθείας μεταλλικοῦ διὰ τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πληρωμᾶς.

Ἡ ἀμεσὸς ἐκτέλεσις τοῦ μέτρου, ὅπερ θέλει ἐπαγάγει τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐπὶ μετρηταῖς συναλλαγῶν, ἴσως ἐν ἀρχῇ μόνον ἤθελον ἀπαιτήσῃ θυσίας τινὰς, μέχρις οὗ αἱ τιμαὶ καὶ οἱ μισθοὶ διευθετηθῶσιν ἀναλόγως τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς διὰ τὸ μέλλον ὅμως βεβαίως ἤθελον καλυφθῆ οἱ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ πλείστου μέρους τῶν γραμματίων τῆς ἐπικρατείας ἀναγκαιῶντες τόκοι ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνησθεισῶν οἰκονομιῶν.

Μένει ἀκόμη νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα : Ἡ ἀποκατάστασις τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν μέσων θέλει ἐπιτευχθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ἀργύρου ὡς βάσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος ;

Κατὰ τὴν σήμερον ἐτι ὑφισταμένην, ἐπὶ τοῦ ἀργύρου δὲ στηριζομένην βᾶσιν τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐπὶ μετρητοῖς πληρωμῶν δὲν ἤθελε παρέχει δυσκολίαν τινά. Ἐὰ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ συναλλακτικὰ μέσα ἤθελον ἐπανεέλθῃ εἰς στάσιν στερεάν, ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν αὐτῶν ἀξίαν, τέρμα δὲ ἤθελε τεθῆ, τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, εἰς τοὺς ἐπιζημίους κυματισμούς. Ἀλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὰς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν σχέσεις. Καθ' ὅσον ἐν ταῖς πολιτείας, ταῖς κυρίως διεπούσαις τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον, ἀδιαλείπτως ὁ ἀργυρος ὡς νομισματικὴ

βάσεως ἀποκλείεται ὑπὸ τῆς τοῦ χρυσοῦ. Ἡδὴ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ αυτοκρατορίᾳ, συνεπεία τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ πλοῦτου, ὁ χαλκὸς, ἢ ἀρχικὴ τοῦ νομισματ. συστήματος βᾶσις, ὑπεχώρησεν εἰς τὸν ἀργυρον, καὶ ὁ ἀργυρος εἰς τὸν χρυσόν. Καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ καὶ ἡ περιουσία ἐν τινι χώρᾳ τὸ ἐπιτρέπουσιν, ὁ χρυσὸς ὡς νομισματικὴ βᾶσις εἶνε συμφερώτερος, διότι ὁ χρυσὸς ἕνεκα τῆς ἀνωτέρας αὐτοῦ ἀξίας συνεπάγεται δεκαεξάκις μικροτέραν δαπάνην μετακομίσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν χρυσορυχείων τῆς Καλλιφορνίας καὶ Αὐστραλίας ἡ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ κῦξῆσε κατὰ 7000 ἑκατομ. φιορινίων, ἐνῶ συγχρόνως ὁ ἀργυρος δὲν κῦξῆσε ἢ κατὰ 3000 ἑκατομ. φιορινίων, ὑλικὸν κώλυμα εἰς τὴν γενικὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χρυσοῦ ὡς βάσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος δὲν ὑφίσταται πλέον. Ὁ χρυσὸς ὑπάρχει ἤδη ὡς ἀποκλειστικὴ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος βᾶσις ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ, κατὰ νόμον τοῦλάχιστον, ἐν Ἀμερικῇ. Ἐν Γερμανίᾳ, Σκανδιναυίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ ἀπεφασίσθη καὶ ἐκτελεῖται ἀδιακόπως ἡ σχετικὴ μεταρρύθμισις. Ἐν ταῖς χώραις τῆς Λατινικῆς νομισματικῆς ἐνώσεως ὑφίσταται μὲν ἀκόμη ἡ διπλῆ βᾶσις τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, διότι ἡ Γαλλία, ἐξ ἀβροφροσύνης δῆθεν πρὸς τοὺς ὀφειλέτας, δὲν θέλει νὰ τὴν παραιτήσῃ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐτέθη ἀνώτατος ὅρος εἰς τὴν ἐκτύπωσιν ἀργυρῶν νομισμάτων. Καὶ ἡ Αὐστρία διὰ τῶν τελευταίων αὐτῆς ἐκτυπώσεων χρυσῶν νομισμάτων κατὰ προσέγγισιν πρὸς τὸ λατινικὸν νομισματικὸν σύστημα ἔκαμε τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν μερικὴν τοῦλάχιστον χρησιμοποίησιν τοῦ χρυσοῦ ὡς νομισματικῆς βάσεως. Ἐν ὅλαις ταῖς διεπούσαις τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν χώραις, ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, εἰσῆχθη λοιπὸν ὁ χρυσὸς ὡς βᾶσις, ἀποκλειστικὴ ἢ μὴ, τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, καὶ δύναται τις μετὰ θετικότητος νὰ προῖδῃ, ὅτι αἱ χώραι καθ' ἃς ἀκόμη ὑφίσταται ἡ διπλῆ βᾶσις, τάχιον ἢ βράδιον θ' ἀναγκασθῶσι νὰ παραιτήσωσι τὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου. Ἐὰ μειονοκτήματα, τὰ ὅποια συνδέονται πρὸς τὴν διπλὴν βᾶσιν, ἀπεδείχθησαν καταπληκτικῶς ἐν ταῖς ἠνωμέναις πολιτείας, ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τελευταῖον ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ διότι ὁσάκις ἡ τρέχουσα τιμὴ τοῦ συναλλαγματὸς ἀπέβαινε κατὰ τῶν ῥηθεισῶν χωρῶν, εἰς τοιοῦτον ποσὸν ἐτήκοντο καὶ ἐξήγοντο τὰ χρυσᾶ νομίσματα, ὥστε ἐγεννῶντο ὑπερογκὰ ἔξοδα εἰς τὰς πολιτείας ταύτας ἐκ τῆς ἀναγκαίας ἀποβαίνουσης ἐκτυπώσεως νέων νομισμάτων.

Εὐνόητον καθίσταται, ἐπὶ τῇ ἀσφαλεῖ ταύτῃ προσδοκίᾳ τῆς βαθμιαίας ἀποκαταστάσεως τοῦ χρυσοῦ ὡς νομισματικῆς βάσεως ἐν ταῖς χώραις τῆς δύσεως καὶ ἐν τοῖς πλείστοις λιμέσι τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ὅτι χώρα θέλουσα νὰ εἰσαγάγῃ τὰς ἐπὶ μετρητοῖς πληρωμᾶς, θέλει ζημιωθῆ ἀποπειρωμένη νὰ διατηρήσῃ, μόνη αὕτη, τὸν ἀργυρον ὡς ἀποκλειστικὴν τοῦ νομισματος βᾶσιν.

Ἡ ὑποτίμησις τοῦ ἀργύρου, ἥτις τὸ πρῶτον ἐπέβη διὰ τῆς

μεταστάσεως τῆς Γερμανίας εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ, θέλει ἀποβῆ διαρκῆς συνεπεία τῆς παρακολουθήσεως τῆς Σκανδιναυίας εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ὀλλανδίας τοῦ νὰ παύσῃ τὴν περαιτέρω ἐκτύπωσιν ἀργυρῶν νομισμάτων, καὶ τῶν οὐσιωδῶν περιορισμῶν, οὓς αἱ χώραι τῆς λατινικῆς ἐνώσεως, ἦτοι ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Ῥωμανία καὶ ἡ Ἑλλάς ἐκάνονισαν ἀπὸ 2 ἐτῶν εἰς τὴν τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἐκτύπωσιν. Ἐκ τούτου ὅμως πᾶσα ἐπικράτεια, ἐπιμένουσα νὰ διατηρήσῃ ὡς ἀποκλειστικὴν νομισματικὴν βᾶσιν τὸν ἀργυρον, περιέρχεται εἰς τὴν αὐτὴν περίπτωσιν, εἰς ἣν εὐρίσκονται αἱ ἐπικράτειαί αἱ ἔχουσαι ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν γραμματίων, ἐν αἷς ἐπομένως τὸ χάρτινον νόμισμα ὑπετιμήθη ὑπὸ τὴν ὀνομαστικὴν ἀξίαν. Ἡ τιμὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος ἀποβαίνει ταῖς τοιαύταις ἐπικρατεῖαις ὀριστικῶς δυσμενῆς, καὶ πάσχουσιν αὐταὶ ἐν ταῖς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν συναλλαγαῖς ἐκ διαρκῶν ζημιῶν ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος καὶ ἐκ δαπανῶν προμηθείας χρυσοῦ. Ἐκ τοῦ τιμολογίου τῶν συναλλαγμάτων ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ δύναται τις προχειρῶς νὰ ἴδῃ, ὅτι ἡ ὑποτίμησις τοῦ ἀργύρου περιέβαλε τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν ταῖς παγκοσμίαις ἀγοραῖς μὲ τὰ μειονοκτῆματα τῶν τραπεζικῶν γραμματίων ἐν χώραις ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Καθ' ὅλας τούτέστι τὰς χώρας, ἐν αἷς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἔχουσι νόμιμον διατίμησιν, ἐν περιπτώσει ὑποτιμήσεως τοῦ ἀργύρου φεύγει ὁ χρυσὸς ἐκ τῆς χώρας, ἀν μὴ καθείργηται ὑπὸ τῶν τραπεζῶν καὶ δημοσίων ταμείων, ὅπως φεύγουσι τὰ εὐγενῆ μέταλλα ἐν γένει ἐκ τῶν χωρῶν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Ἡ πραγματικὴ συνέπεια τῆς διπλῆς βάσεως ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις εἶναι ἡ βαθμιαία διὰ τῆς βίας ἀποκατάστασις τῆς ἀποκλειστικῆς βάσεως τοῦ ἀργύρου, ὡς παράδειγμα τούτου ἐνδεικτικὸν ἔχομεν τὴν Γερμανίαν καὶ Ἑλβετίαν. Ὅθεν αἱ ἔχουσαι διπλὴν βᾶσιν νομισματικὴν πολιτεία, ἀν δὲν θέλωσιν ἢ δὲν δύνανται νὰ μεταβῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ, ὑποχρεοῦνται νὰ λάβωσι προσωρινὰ μέτρα, εἴτε παύουσαι τὴν ἐκκοπὴν ἀργυρῶν νομισμάτων, ὡς ἡ Ὀλλανδία, εἴτε περιορίζουσαι ταύτην οὐσιωδῶς, ὡς αἱ χώραι τῆς λατινικῆς νομισματικῆς ἐνώσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ μὴ ἔχουσαι ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν πολιτεία ἀναγκάζονται νὰ ἄρῳσιν ἐντελῶς τὴν νομισματικὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου, καθ' ἡμᾶς πᾶσα χώρα τῆς δύσεως ἢ τὰ συναλλακτικὰ μέσα συνίστανται εἰς ὑποτιμημένον χάρτινον νόμισμα, ἢ θελελίαν κακῶς προστατεύσει τὰ ἴδια συμφέροντα, ἀν, προτιθεμένη ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν συναλλακτικῶν μέσων, ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν νομισματικὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου. Ἰόσω μᾶλλον, καθ' ὅσον ἀνευ οὐσιωδῶς διαφορᾶς δαπάνης δύναται ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν εὐγενῶν μετάλλων. Διότι αἱ περιστάσεις διαφέρουσιν, ἀν ἡ προτιθεμένη ν' ἀλλάξῃ τὴν νομισματικὴν βᾶσιν χώρα ἔχῃ, ἢ δὲν

ἔχῃ ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν. Αἱ προκύπτουσαι δαπάναι τῆς ἐκτύπωσης καλύπτονται ἀφθόνως διὰ τῆς εὐνοικωτέρας τιμῆς τοῦ συναλλάγματος καὶ τῆς ἐξοικονομήσεως τῆς κατασυναλλαγῆς ἐπὶ προμηθείᾳ νομίσματος πρὸς τὰς ἐπὶ τὸ ἐξωτερικὸν πληρωμὰς, τόσω μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ δαπάναι ἐκεῖναι κυρίως ἐπάπαξ ἐπέρχονται, ἐνῶ αἱ τελευταῖαι μνησθεῖται ζημίαι εἰσι διαρκεῖς. Ἐκτὸς τούτου αἱ δαπάναι τῆς ἐκτύπωσης κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ ἀργύρου εἰς τὴν τοῦ χρυσοῦ μετριάζονται ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι τότε τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὰς μικροτέρας πληρωμὰς ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ ὅποια π. χ. ἐν Γερμανίᾳ πάντοτε ὁ ἀνέρχονται εἰς 200 ἑκατομμύρια Μάρκων ἢ 100 ἑκατομ. αὐστριακῶν φιορινίων ἀργυρῶν, ἐκτυποῦνται μετ' ἐκπεσμένης ἐσωτερικῆς ἀξίας (ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐν τῷ μέλλοντι περιέχουσι τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα μόνον $\frac{1}{10}$ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν ἀξίας εἰς ἀργυρον), ἐξ οὗ ἐπέρχεται οὐσιωδῆς ὠφέλεια ἐκ τῆς ἐκτύπωσης.

Σήμερον ἐν διαφόροις χώραις ἐκπροσωποῦνται καὶ τὰ τρία συστήματα νομισματικῆς βάσεως. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ὑπῆρχε, καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχει ἡ ἀποκλειστικὴ νομισματικὴ βᾶσις τοῦ χρυσοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ὑπάρχει ἡ διπλῆ βᾶσις, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ ἡ νομισματικὴ βᾶσις τοῦ ἀργύρου. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν χωρῶν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐν αἷς ὑπάρχει νομισματικὴ βᾶσις τοῦ χρυσοῦ ἢ διπλῆ, ἐγένετο μέχρι τοῦδε σκέψις περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν μέσων. Ἐν τῷ μέλλοντι ἐπομένως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πιθανόν ἢ Ῥωσία, ἐξ αἰτίας τοῦ παρ' αὐτῇ συστήματος τοῦ ἀποκλεισμοῦ, καὶ ἰδιαιτέρων οἰκονομικῶν περιστάσεων, νὰ σκεφθῇ ἐντὸς βραχέως περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν αὐτῆς μέσων, ἢ Αὐστρία, παραδέχομένη τὴν ἀποκλειστικὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν συναλλακτικῶν μέσων, θέλει εὐρεθῆ μεμονωμένη κατὰ τοῦτο ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ἐπομένως θέλουσιν ἀποβῆ αὐτῇ ἐπαισθητότερα τὰ μνησθέντα μειονοκτῆματα. Ἄν λοιπὸν ὑπάρχη διάθεσις πρὸς θυσίαν τινὰ ἐπὶ τῇ ἀποτροπῇ αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία περὶ τῆς καταλλήλου ὁδοῦ, ἅμα δυναθῶμεν ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ προτίμησις τῆς ἀποκλειστικῆς βάσεως τοῦ χρυσοῦ οὐδόλως συνδέεται πρὸς θυσίας οἰκονομικὰς. Εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀν ὁ ὑπάρχων χρυσὸς, ἐκτετιμημένος εἰς 30 περίπου δισεκατομμύρια φράγκων, καὶ ἡ ἐτήσιος ἐξόρυξις χρυσοῦ, ἀνερχομένη κατὰ μέσον ὄρον εἰς 700 ἑκατομ. φράγκων, δὲν θέλουσι παρεμβάλλει πρόσκομμα εἰς τὴν πορείαν ἡμῶν, δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν εὐαρέστως, διότι αἱ ἐκτυπώσεις ἐν τοῖς κυριωτέροις κράτεσι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1872 ἀπερ-

ρόφησαν μόλις 16 δισεκατομ. χρυσοῦ καὶ 2 δισεκατομ. ἀργύρου, δὲν δύνανται δὲ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τὰς αὐτὰς ἀναλογίας, διότι τὰ νέα νομίσματα δὲν ἤθελον εἶρει πλέον ἐπασχόλησιν.

Τῶντι, ἂν συγκρίνωμεν τὸν ἀνώτατον ὄρον τῶν ἀναγκαίων συναλλακτικῶν μέσων τῶν αὐτῶν ἐπικρατειῶν, οἷος προκύπτει οὗτος ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ ἀναλογιῶν, πρὸς τὰς ῥηθείσας ἐκτυπώσεις νομισμάτων, φθάνομεν παραδόξως εἰς ποσὸν ὅμοιον, ἦτοι εἰς περίπου 7 δισεκατομ. φιορινίων αὐστριακῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ταῦτα περιέχονται καὶ τὰ ἀκάλυπτα γραμμάτια, ταῦτα δὲ ἀποτελοῦσι ποσὸν περίπου 1045 ἑκατομ. φιορινίων, τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐν κανονικῇ καταστάσει θὰ ἤβξανε κατ' ἴσον ποσόν, ἂν δὲν συνέβαινε ἡ περίστασις, ὅτι πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα τήκονται διὰ βιομηχανικὸν σκοπὸν, ἢ φεύγουσι καὶ κυκλοφοροῦσιν εἰς ἄλλας παρὰ τὰς μνησθείσας, ἐν διαφόροις ἡπείροις, χώρας, πλεῖστα δὲ ἰδίως ἀργυρᾶ νομίσματα ἀπάγονται εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν. Ἀληθῶς ἡ στάσις τοῦ ὀλικοῦ ποσοῦ τῶν νομισμάτων ἐν Εὐρώπῃ εἶνε ἀνωτέρα τοῦ μνησθέντος ποσοῦ, διότι πολλαὶ ἐπικρατεῖαι δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῷ μνησθέντι πίνακι νομισματικῶν ἐκτυπώσεων, διότι προσέτι καὶ ἐν ταῖς περιλαμβανομέναις ἐπικρατεῖαις κυκλοφοροῦσι καὶ νομίσματα ἀρχαιότερα, καὶ διότι δὲν προσεθέσαμεν τὰ, ἐν κυκλοφορίᾳ κατὰ τὴν Γερμανίαν 270 περίπου ἑκατομ. τάλληρα παλαιᾶς νομισματικῆς βάσεως. Ἀλλ' ἐξ ἑτέρου πάλιν σημειωτέον, ὅτι αἱ ἐκτυπώσεις χρυσῶν νομισμάτων ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα 20 ἔτη ὑπερέβησαν κατὰ πολὺ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, καὶ ὅτι τὸ Γαλλικὸν νομισματοκοπεῖον τὴν ἐκτύπωσιν ἐνήργει ἐπὶ λόγῳ κέρδους, ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ ἦτον εἰς ἔκπτωσιν, καὶ ἔνεκα τῆς ἐν Γαλλίᾳ διπλῆς βάσεως ὑπῆρχεν ἡ εὐκολία τῆς ἐνεργείας τῶν πληρωμῶν εἰς χρυσόν. Ἡ σωρηδὸν ἐξαγωγή τῶν γαλλικῶν ἀργυρῶν ταλλήρων κατὰ τὰ ἔτη 1855—1868 εἶνε γεγονός πασίγνωστον. Ἀλλὰ καὶ τὰ 6 $\frac{1}{2}$ περίπου δισεκατομύρια χρυσῶν νομισμάτων, τὰ ἐκτυπωθέντα ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1850 μόνον ἐν μέρει ἀπερρόφηθησαν ὑπὸ τῆς ἐγχωρίου ἀνάγκης συναλλακτικῶν μέσων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γαλλία ἐξοικονόμησεν διὰ χρυσῶν νομισμάτων ἀπάσας τὰς χώρας τῆς λατινικῆς νομισματικῆς συμβάσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ εἰς χρυσόν ἀποταμίευμα τῆς Ἑθν. Αὐστρ. τραπεζῆς, ὑπερβαῖνον τὰ 72 ἑκατομ. φιορινίων, ἦτοι πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ ὅλου μεταλλικοῦ ἀποταμιεύματος τῆς τραπεζῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύγκειται ἐκ Γαλλικῶν εἰκοσαφράγκων τῆς Αὐτοκρατορίας.

Καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Βρετανίᾳ τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν συναλλακτικῶν μέσων εἶνε ἔλασσον τοῦ ἐκκοπέντος ποσοῦ· ἐν δὲ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις, καὶ ὅς σήμερον ἐν γένει τοῖς μετρητοῖς πληρωμαῖ δὲν ἐνεργοῦνται, τὸ ποσὸν τῶν ἐκεῖσε ἐκτυπώσεων νομισμάτων βεβαίως ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς διὰ ἐξαγωγῆς καὶ τήξεως.

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι ὁ διαθέσιμος χρυσὸς ἐν ταῖς χώραις τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἀνέρχεται εἰς 30 περίπου δισεκατομύρια φράγκων, καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ 1850 παραγωγή τοῦ χρυσοῦ ἐπήρκεσεν ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐκτυπώσεις χρυσῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης, ὅτι πρὸς τούτοις τοῦ ἀναγκαιοῦντος ποσοῦ ἐγένετο σπουδαῖα ὑπέρβασις ἐν Γαλλίᾳ, ταῖς Ἡνωμέναις πολιτεῖαις, καὶ Ἀγγλίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε ἔλαβε χώραν μεγάλη ἐξαγωγή — ἂν προσέτι ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ ἔτησίως ἐξορυσσόμενος χρυσὸς ἀποτελεῖ ποσὸν 300 ἑκατομ. φιορινίων, ὅτι ἡ Αὐστρία μόλις τοιούτου ποσοῦ ἀνάγκην ἔχει πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ χρυσοῦ ὡς βάσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος, καὶ ὅτι εἰς περασθεῖν τῶν ἐπὶ τούτῳ μεταρρυθμίσεων χρειάζεται χρονικὸν διάστημα ἑτῶν τινῶν, — καθίσταται ἀναμφίβολον, ὅτι τὸ ἀναγκαῖον πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ χρυσοῦ ὡς βάσεως ὑλικὸν δὲν θὰ λείψῃ, καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ὑλικοῦ εἶναι λελυμένον. Πρόκειται ἐπομένως μόνον τὸ ἐπόμενον ζήτημα· ἂν ἡ δαπάνη συγκριτικῶς πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην εἰς διατήρησιν τοῦ ἀργύρου ὡς βάσεως, εἶνε ὑπέρογκος καὶ ἂν ἐν γένει δὲν θέλει ἀποβῆ αὕτη δυσοικονομήτως.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δεόν νὰ προταχθῆ, ὅτι ἡ Αὐστρία πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πραγματικῆς τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων θὰ ἀπαντήσῃ ὀλιγωτέρας δυσχερείας, καὶ εὐθυνώτερον θὰ προμηθευθῆ τὸν ἀναγκαιοῦντα χρυσόν, ἂν ἀρχίσῃ καὶ περαιώσῃ τὰς ἀναγκαῖας προπαρασκευάς, πρὶν ἢ αἱ χώραι τῆς νομισματικῆς ἐνώσεως ἀποφασίσωσι τὴν ὀριστικὴν ἐγκατάλειψιν τῆς βάσεως τοῦ ἀργύρου, ἢ τοῦλάχιστον, πρὶν ἢ ἡ Ἰταλία καὶ αἱ Ἡνωμέναις Πολιτεῖαι ἐπαναλάβωσι τὰς ἐπὶ μετρητοῖς πληρωμὰς.

Ἄν κατὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν γραμματίων τῆς ἐπικρατείας γείνη ἔναρξις ἀπὸ τῶν γραμματίων τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν πέντε φιορινίων, τοῦθ' ὅπερ ἐφείλομεν νὰ ὑποθέσωμεν, τότε ἡ παραδοχὴ τοῦ χρυσοῦ ὡς βάσεως δὲν θέλει αὐξήσῃ, συγκριτικῶς πρὸς τὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου, τὸ ἀναγκαιοῦν ποσὸν μεταλλικοῦ. Εἶνε μὲν ἀκριβές, ὅτι κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀργύρου, ἔνεκα τοῦ δυσμετακομίστου καὶ τοῦ δαπανηροῦ τῆς μετακομίσεως, ἢ εἰς γραμμάτια κυκλοφορία εἶνε μείζων, παρὰ κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ, καὶ ὅτι καὶ εἰς τὰς μικρὰς συναλλαγὰς τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἀντικαθιστῶσιν εὐχερῶς τὰ γραμμάτια. Ἀλλὰ ληπτέον ὑπ' ὄψιν, προκειμένου περὶ Αὐστρίας, ὅτι τὸ κοινὸν ἐξοικειώθη πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ τραπεζικοῦ γραμματίου καὶ μικρῶν ἀξιών, τόσον πολὺ, ὥστε ἡ νέα γενεὰ θὰ χρειασθῆ νὰ ἐξοικειωθῆ πρῶτον πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τῶν χρυσῶν νομισμάτων καὶ ὅτι τὸ ἡμισυ τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἠδύνατο νὰ ἐκτυπωθῆ εἰς πεντοφιορινία. Σήμερον ἡ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Αὐστρ. Ἑθν. Τραπεζῆς (ἐν τέλει τοῦ 1874) καὶ τῶν γραμματίων τῆς ἐπικρατείας (μέσα τοῦ 1874) ἔχουσιν ὡς ἐξῆς.

Γραμμάτια ἐπικρατείας

ένος φιορινίου αὐστριακοῦ	72, 801, 388
πέντε » »	109, 735, 875
πεντήκοντα »	138, 192, 900

330, 730, 163

Γραμμάτια τῆς Αὐστρ. Ἐθν. Τραπεζῆς.

10 φιορινίων αὐστρ.	116, 583, 150
100 » »	1 2, 480, 200
1000 » »	84, 699, 000

293, 762, 350

Αἱ ἐκτυπώσεις κατ' αὐστρ. νόμισμα ἀποτελοῦσι 250 ἑκατομ. φιορινίων ἀργυρῶν, 90 ἑκατομ. φιοριν. εἰς χρυσόν, 36 ἑκατομ. φιορ. εἰς τάλληρα Μαρίας Θερεσίας λεβαντινικά, καὶ 15 ἑκατομ. εἰς κέρματα μικρὰ καὶ χάλκινα.

Ἡ ἀπώλεια χρόνου καὶ αἱ δαπάναι ἀλλαγῆς τῆς βάσεως τοῦ νομισματικοῦ συστήματος ἐν Αὐστρίᾳ θέλουσιν οὐσιωδῶς περιορισθῆ, διότι ἐν ὅλῳ δύναται νὰ διατηρηθῆ ἡ νομισματικὴ μονάδα, καὶ δὲν θὰ χρειασθῆ νέα ἐκτύπωσις τῶν χαλκῶν καὶ ἄλλων μικρῶν κερμάτων, ἢ ὅποια γεννᾷ τὴν πλείστην ἐργασίαν καὶ χρονοτριβὴν. Μόνον λοιπὸν αἱ ἀργυραὶ ὑποδιαίρεσις τῆς μονάδος, ἔτσι τὸ $\frac{1}{2}$ καὶ 1 φιοριν. θὰ ἐχρειαζέσθαι νὰ ἐκτυπωθῶσι νέα, καὶ δὴ μὲ ἐσωτερικὴν ἀξίαν ἡλαττωμένην κατὰ τὸ $\frac{1}{10}$. Ἐὰν $\frac{1}{2}$ φιοριν. ἠδύναντο νὰ κατηργηθῶσι, διότι μικρὰ ἡ διαφορὰ τῆς ἀξίας αὐτῶν πρὸς τὰ κέρματα τῶν 20 καραντανίων, κατ' ἐσωτερικὴν δὲ ἀξίαν θὰ ἦνε περίπου ἐκεῖνα ἴσα πρὸς ταῦτα. (Ἔπεται συνέχεια).

(Ἐκ τῆς Allgemeine Augsburger Zeitung). Μετάφρασις ΣΤ. ΣΤΡΕΙΤ.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν ἐπερξιώθη διὰ τρόπον ἐμπρέποντος εἰς ἐλευθέρους λαούς. Ἡ μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνηθῶν τῆς πολιτειακῆς ἡμῶν ζωῆς.

— Πρέπει νὰ κλεισθῆ ἡ ἄβυσσος, τὴν ὁποίαν ἡ παρελθούσα περίοδος τοσοῦτον ἀφρόνως ἠνέωξεν. Ὅσοι νομίζουσιν, ὅτι τοῦ τυχόντος ἔργον εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς κοινωνικῆς ἁρμονίας, ἀγνοοῦσι τοὺς αἰώνιους ὄρους αὐτῆς.

— Μεταξὺ ὅλων τρεῖς πρέπει νὰ σημειωθῶσιν ἰδιαιτέρως. Εἶναι κοινὸν καὶ πρὸς τὰ ἄτομα καὶ πρὸς τὰς ομάδας τῶν ἀτόμων: Φρόνησις, Ἐπιστήμη, Ἰσχύς.

Ἐν Κηφισίᾳ, 2 Αὐγούστου 1875.